

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Gerdos Nekrašaitės,
V kurso, komercinės teisės
Studijų šakos studentės

Magistro darbas

Rangovo atsakomybė už darbų trūkumus pagal statybos rangos sutartį

Vadovas: doc.dr. Andrius Smaliukas
Recenzentas: asist. Lina Mikaloniene

Vilnius 2010

TURINYS

Ižanga.....	3
1.Statybos rangos sutarties ypatumai.....	7
1.1.Statybos rangos sutarties ir rangovo sąvoka.....	7
1.2.Rangovo atsakomybė pagal imperatyvias ir dispozityvias įstatymo normas.....	9
1.3.Statybos rangos sutarties objektas ir statybos rangos sutarties atskyrimas nuo kitų panašių sutarčių.....	10
1.4.FIDIC sutarčių naudojimas.....	12
2.Atliktų darbų perdavimo ir priėmimo ypatumai.....	14
2.1.Perdavimo-priėmimo akto teisinė reikšmė perduodant ir priimant atliktus darbus.....	14
2.2.Atliktų darbų perdavimo-priėmimo etapų teisinė reikšmė.....	15
2.3.Darbų trūkumų reikšmė perduodant ir priimant atliktus darbus.....	18
3.Darbų trūkumų ypatumai. Trūkumų įrodinėjimas ir šalinimas.....	24
3.1.Rangovo atsakomybė už tinkamą medžiagų kokybę.....	24
3.2.Bendradarbiavimo pareigos reikšmė statybos rangos sutartiniuose santykiuose.....	25
3.3.Darbų trūkumų įrodinėjimo ir šalinimo ypatumai.....	27
3.4.Užsakovo interesų užtikrinimas.....	31
3.5.Rangovo atsakomybė už darbų trūkumus garantiniu darbų kokybės laikotarpiu.....	32
3.6.Rangovo atsakomybė už statinio sugriuvimą.....	34
4.FIDIC sutarties ypatumai statybos rangos sutartiniuose teisiniuose santykiuose.....	36
5.Terminai pretenzijoms (reikalavimams) dėl darbų trūkumų pareikšti.....	40
6.Rangovo ir subrangovo teisiniai santykiai statybos rangos kontekste.....	43
7.Statybos ekspertizės akto reikšmė vertinant darbų kokybę.....	47
Išvados.....	50
Literatūra.....	52
Santrauka.....	55
Summary.....	56

ĮŽANGA

Darbo aktualumas. Darbo tema aktuali daugeliu aspektų. Pirmiausia, ekonominiu, socialiniu atžvilgiu, kadangi statybos yra tas sektorius, kuris pastarąjį dešimtmetį veikė itin aktyviai (nepaisant šiandieninės ekonominės situacijos). Tokia ekonomiškai reikšminga sritis, kaip statybos ranga, turinti sudėtingą veiklos bei dalyvių sistemą, turi ir sudėtingą teisinę bazę. Rangovo, kaip vieno iš statybos dalyvių, veiksmai ir žinios yra profesionalūs, dėl to reikalauja didesnės teisinės atsakomybės. Esant aktyviai statybų rangos veiklai, yra didesnė klaidų ir konfliktų tikimybė tarp statybos rangos šalių.

Šiuo metu, nors ir apimtus statybų veiklai, statybos dalyvių, ypač rangovų, atsakomybės tema yra labai aktuali. Aktualumą parodo teisminių ginčų gausa. Daugiausia ginčų pasiekia teismą dėl užsakovo atsisakymo mokėti už darbus, kai yra klausimų dėl rangovo (subrangovų) atliktų darbų kokybės. Pažymėtina, kad kai kurie ginčai pereina visas tris teismų instancijas, kas parodo aktyvų statybos rangos šalių bylinėjimasi perejus į teisminį ginčą, tačiau ištiesų statybos rangos šalys, taupydamos laiką ir išlaidas, turi aiškia tendenciją kilusius ginčus spręsti pačios. Dar didesnė problema yra dėl tų pasekmių, kurios kyla dėl nesąžiningų rangovų, kai nesąžiningų tikslų vedini verslininkai įgija statybos įmones tam, kad atliktų vieno objekto statybos darbus ir dirbtinai bankrutavę, pasitraukia iš statybos verslo. Dėl to, tema aktuali ir todėl, kad būtų iškelta problema sureguliuoti statybos rangos santykius taip, kad būtų užtikrintos ne tik rangovų, bet ir užsakovų teisės. Beje, aktualūs yra ir subrangovų santykiai su generaliniu rangovu. Jų atžvilgiu svarbus yra atsakomybės už netinkamą darbų kokybę klausimas.

Statybos ranga dar yra tobulėjimo procese. Statybos rangos institutas yra įtakojamas įvairių faktorių (ekonominis pakilimas, įstojimas į Europos Sąjungą ir kt.), tačiau turi stiprias tradicines tendencijas. Dėl to, yra aktualu išdėstyti kokios alternatyvos šiuo metu yra sudarant statybos rangos sutartis.

Statybos ranga nėra gausiai analizuojama teisės doktrinoje, dėl to šia tema literatūros nedaug (keli teisės aktų rinkiniai, publikacijos ir senesnės laidos leidiniai). Tai skatina rangovo atsakomybės už darbų kokybę problematikos iškėlimą, atskleidimą ir sprendimą, Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse (toliau – Civilinis kodeksas) įtvirtintų statybos rangos normų, Lietuvos Respublikos statybos įstatymo (toliau – Statybos įstatymas) nuostatų analizę, standartinių sutarčių sąlygų esmės pateikimą bei kitų susijusių klausimų sprendimą.

Temos aktualumas taip pat atsiskleis per teismų praktikos nevienodumą. Šiuo aspektu aktuali yra įstatymo aiškinimo ir taikymo problematika. Nevienodi teismų sprendimai tokiais pačiais klausimais skatina tokių sprendimų supriešinimą ir įstatymo tikslų analizę.

Darbo tikslai ir objektas. Vienas iš darbo tikslų yra atskleisti statybos rangos sutarties ypatumus, kadangi praktikoje dažnai pasitaiko statybos rangos sutartinių teisinių santykių identifikavimo klausimų. Taip pat įstatymuose įtvirtintos statybos rangos dalyko sąvokos yra nevienodos. Dėl to svarbu pateikti kitų panašių sutarčių analizę bei sugretinti ir išanalizuoti Civilinio kodekso ir Statybos įstatymo nuostatas, įtvirtinančias statybos rangos dalyką. Tiriant rangovo atsakomybės už darbų kokybę ypatumus, bus pateikta rangovo atsakomybės už darbų kokybę nuostatų, įtvirtintų civiliniame kodekse ir FIDIC (Tarptautinės inžinierių konsultantų federacijos) sutartyje, taikymo praktikoje problematika ir atskleistos jų naudojimo priežastys.

Darbo tikslas taip pat yra pateikti atliktų darbų priėmimo – perdavimo proceso analizę, kadangi tai yra esminis statybos rangos etapas, kuriuo užbaigiama dalis darbų arba visi darbai. Būtent šiame etape kyla daugiausia problemų dėl darbų trūkumų ir būtent šis etapas sukuria pagrindą pereiti į teisminį ginčą. Dėl to, per teismo pozicijas šiuo klausimu bus analizuojamos atliktų darbų priėmimo – perdavimo ypatumai, atliktų su trūkumais darbų priėmimo – perdavimo pasekmės. Palyginimui bus analizuojamos Rusijos ir Italijos įstatymų nuostatos, reguliuojančios šį klausimą.

Daug dėmesio bus skiriama darbų trūkumų reikšmei statybos rangos sutartiniuose santykiuose atskleisti bei išanalizuoti jų šalinimo ir įrodinėjimo ypatumus. Per darbų trūkumų reikšmės ir jų šalinimo analizę bus išnagrinėta užsakovo ir rangovo atsakomybės už darbų kokybę pusiausvyros problematika, surasti sprendimai analizuojant užsakovo ir rangovo santykių ypatumus tiek darbų vykdymo eigoje, tiek garantiniu darbų kokybės laikotarpiu. Per įrodinėjimo ypatumus bus pateiktos skirtingos teismų nuomonės trūkumų įrodinėjimo aspektu. Pateikus skirtingas teismų nuomones ir jas išanalizavus, bus pateikta išvada dėl jų pagrįstumo ir teisingumo.

Darbe nebus nagrinėjamos kitų standartinių sutarčių sąlygos (pavyzdžiui, pramoninių objektų statybos sutarčių sudarymo vadovas), kadangi FIDIC sutartys statybos rangos versle yra populiareesnės. Darbe bus paminėta apie statybos rangos sutartinius teisinius santykius su tarptautiniu elementu, tačiau tai nebus analizuojama iš esmės, kadangi pagal Lietuvos Respublikos įstatymus atsakomybė statybų rangos santykiuose su tarptautiniu elementu neturi ypatingų išskirtinimų, o užsienio šalių įstatymų analizė nėra šios temos nagrinėjimo dalykas. Darbo tyrimo objektu nebus privalomasis rangovo civilinės

atsakomybės draudimas, kadangi šiuo draudimu, nėra apdraudžiama rangovo atsakomybė už darbų trūkumus, taigi, dėl to ir nepatenka į darbo tyrimo ribas.

Tyrimo metodika. Darbo tyrimas bus atliekamas naudojant analitinį, sisteminių, lyginamąjį ir teleologinį metodus. Naudojant analitinį metodą bus pateikiama Civilinio kodekso, Statybos įstatymo nuostatų analizė nustatant rangovo atsakomybės už darbų trūkumus ypatumus. Šio metodo pagalba bus atskleidžiama atliktų darbų priėmimo - perdavimo reikšmė, užsakovo ir rangovo teisių ir pareigų santykis šiame etape, statybos eksperto išvados vertinimo problematika. Sisteminis metodas padės atskleisti įstatymų nuostatų skirtumus. Šiuo metodu bus aiškinamos Civiliniame kodekse ir Statybos įstatyme nevienodai statybos rangos dalyką apibrėžiančios nuostatos. Vadovaujantis lyginamuoju metodu, bus lyginamos Lietuvos Respublikos įstatymais reguliuojamos rangovo atsakomybę už darbų trūkumus apibrėžiančios nuostatos su užsienio valstybių įstatymų analogiškoms nuostatomis. Iš užsienio valstybių išskirtinos Rusija ir Italija. Rusija pasirenkama kaip kaimyninė valstybė ir kaip viena iš didžiųjų valstybių. Italijos įstatymų nuostatos analizuotinos kaip vienos iš Europos Sąjungos šalių. Palyginimui taip pat bus pateikti tam tikri JAV statybų rangos santykių aspektai. Teleologinis metodas padės atskleisti įstatymų leidėjo tikslus ir juos įvertinti praktinio įstatymų vykdymo aspektu. Tai išryškins atliktų darbų priėmimo – perdavimo problematiką, užsakovų ir rangovų bei generalinio rangovo ir subrangovų teisių ir pareigų darbų kokybės atžvilgiu užtikrinimo problematiką, statybos eksperto išvados vertinimo problematiką.

Tyrimo šaltiniai. Civiliniu kodeksu bus vadovujamasi, kaip pagrindiniu įstatymu, nustatančiu statybų rangos sutartinius teisinius santykius ir, kaip pagrindiniu įstatymu, nustatančiu statybos rangos reikalavimus darbų kokybės atžvilgiu. Taigi, Civiliniu kodeksu ir kitais įstatymais bei poįstatyminiais aktais bus vadovujamasi įvertinant jų panašumus ir skirtumus tuo pačiu klausimu, taip pat tiriant įstatymų nuostatų įtvirtinimo ir jų vykdymo problematiką.

Darbe bus vadovujamasi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartimis tam, kad išsiskirtų tie ginčai, susiję su darbų kokybe statybų rangoje, kurie pereina visas tris teismų instancijas. Taip pat bus vadovujamasi pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nutartimis, kurių naudojimo tikslas – pateikti žemesnių instancijų teismų nuomonę tokiais pačiais klausimais.

Darbe bus taip pat vadovujamasi statybos rangos specialistų bei verslininkų nuomonėmis, kas turės didelės reikšmės atskleidžiant įstatymų reikalavimų ir jų vykdymo santykį. Tai taip pat turės reikšmės analizuojant tokius probleminius klausimus kaip

rangovo atsakomybės už darbų trūkumus pakankamumas, darbų kokybės vertinimas, darbų priėmimo – perdavimo reikšmė užbaigiant darbus ir kita.

Tiriant individualių ir standartinių statybos rangos sutarčių sąlygų, reguliuojančių rangovo atsakomybės už darbų kokybę institutą, palyginimui bus vadovaujama FIDIC sutartimi.

1. STATYBOS RANGOS SUTARTIES YPATUMAI

Šioje, įvadinėje dalyje į rangovo atsakomybės už darbų kokybę analizę, bus pateikta statybos rangos sutarties, kaip pagrindo rangovo sutartinei atsakomybei kilti, sąvoka ir rangovo, kaip atsakingos už darbų kokybę šalies, sąvoka. Sąvokos apibrėžimas yra visada svarbus identifikuojant teisinį santykį tarp šalių. Dėl to sąvokos pateikimas apibrėžia ribas kuriose (kokiame teisiniame santykiyje) bus atliekamas tolimesnis darbo tyrimas. Taip pat bus aptartos rangovo civilinės atsakomybės ribos. Šiuo aspektu bus analizuojama imperatyvių ir dispozityvių įstatymo nuostatų reikšmė statybos rangos sutartyje, kadangi svarbu atskleisti statybos rangos sutarties šalių susitarimo problematiką. Šioje dalyje bus analizuojama statybos rangos sutarties ir kitų panašių sutarčių panašumo problematika. Tą svarbu aptarti, kadangi praktikoje pasitaiko, kad šalys netinkamai nustato savo sutartinius teisinius santykius. Kadangi statybos rangos sutarties šalys savo sutartinius teisinius santykius įtvirtina ne tik pagal Civilinio kodekso nuostatas, bet ir sudarydami FIDIC sutartis, aptartina FIDIC sutarčių naudojimo reikšmė Lietuvoje, taip pat jų teigiamos ir neigiamos pusės.

1.1. Statybos rangos sutarties ir rangovo sąvoka

Teisinėje sistemoje yra tam tikra norminių aktų bazė, reglamentuojanti statybos rangos sutartinius teisinius santykius. Statybos rangos teisinių santykių reglamentavimo spektras platus: nuo Konstitucijos iki statybų rangos sutarties, įskaitant Civilinį kodeksą, Administracinių teisės pažeidimų kodeksą, Statybos įstatymą, Teritorijų planavimo įstatymą, Nekilnojamojo turto kadastro įstatymą, aplinkos ministerijos nuostatus, statybos techninius reglamentus bei kitus norminius aktus. Taikant įstatymų nuostatas, nustatančias darbų kokybės reikalavimus, siekiama tinkamai sureguliuoti užsakovo ir rangovo teisės ir pareigos.

Statyba, kaip veiklos procesas, yra sudėtingas, reikalaujantis specialių žinių ir įgūdžių institutas. Statybos veikla yra sudėtinga ir dalyvių įvairumu. Statybos dalyviai yra: statytojas (užsakovas), tyrinėtojas, statinio projektuotojas, rangovas, statinio statybos techninis prižiūrėtojas, tiekėjas¹. Pažymėtina, kad kiekvienas dalyvis turi tam tikras teises ir pareigas. Statybos rangos sutartiniuose teisiniuose santykiuose pagrindinė užsakovo ir

---

¹ Lietuvos Respublikos statybos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais) Valstybės žinios. 1996, Nr. 32-788

rangovo pareiga pagal įstatymą ir pagal statybų rangos sutartį yra: rangovui – per sutartyje nustatytą terminą pastatyti pagal užsakovo užduotį statinį arba atlikti kitus statybos darbus, užsakovui – sudaryti rangovui būtinas statybos darbams atlikti sąlygas, priimti darbų rezultatą ir sumokėti sutartyje nustatytą kainą (CK 6.681 straipsnio 1 dalis)². Taigi, statybos rangos sutartis suprantama kaip rangovo įsipareigojimas užsakovo naudai pastatyti statinį ar atlikti kitus statybos darbus, o užsakovo įsipareigojimas turi apimti tris sąlygas: sudaryti rangovui tinkamas sąlygas darbams atlikti, priimti darbų rezultatą ir už jį sumokėti. Taip pat svarbu, kad rangovo pareigų vykdymo (statinio pastatymas ar kitų statybos darbų atlikimas) pagrindas būtų užsakovo užduotis. Iš to seka, kad statybos rangos sutarties iniciatorius yra užsakovas, kuris rangovui pateikia konkrečią užduotį.

Plačiau aiškinant statybos rangos sutarties sąvoką, pažymėtina, kad statybos rangos darbai apima įmonių, pastatų, gyvenamųjų namų ir kitokių statinių statyba ar rekonstrukcija, montavimo, paleidimo ar kitokius darbus, o taip pat ir pastatų ir įrenginių kapitalinio remonto darbus (CK 6.681 straipsnio 2 dalis)³. Apibrėžiant statybos rangos sutarties sąvoką, taip pat pažymėtina, kad statybos rangos sutartis sudaroma asmens poreikiams, susijusiems su jo verslu ar profesija. Tai reiškia, kad, pavyzdžiui, gyvenamąjį namą, kurį rangovas stato pagal užsakovo užsakymą, jį pastačius, užsakovas parduos, t.y. iš to gaus naudą. Arba kapitalinis remontas, kuris atliekamas pagal užsakovo užsakymą, yra atliekamas užsakovo komercinėse ar gamybinėse patalpose.

Taigi, kad tam tikras teisinis santykis atitiktų statybos rangos sutartį, pagrindiniai kriterijai turi būti tokie: 1) užsakovo užduotis; 2) rangovas turi atlikti konkrečius statybos darbus; 3) rangovo atliekami statybos darbai turi būti susiję su užsakovo profesine veikla ar verslu.

Rangovu sutartiniuose statybos rangos santykiuose gali būti ne bet koks subjektas, dėl to svarbu pažymėti, kad, teisine prasme, norint turėti rangovo statusą su visomis jam priklausančiomis teisėmis ir pareigomis, reikia atitikti specialius įstatymo reikalavimus, kurie numato, kad būti rangovu turi teisę: 1) Lietuvos Respublikoje įregistruota įmonė, kurios įstatuose numatyta statyba kaip veiklos rūšis; 2) fizinis asmuo, Vyriausybės nustatyta tvarka įgijęs statybos darbų patentą; 3) užsienio valstybės įmonė, turinti savo šalies institucijos išduotus atestavimo dokumentus, kurie Lietuvos Respublikoje pripažįstami Konvencijos dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo

---

2 Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas (su papildymais ir pakeitimais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262.

3 Supra note.

panaikinimo (sudarytos 1961 m. spalio 5 d. Hagoje) pagrindu⁴.

Taigi, kad rangovas atsakytų už atliktų darbų kokybę pagal statybos rangos sutartį, būtina, kad tarp šalių būtų statybos rangos sutartiniai teisiniai santykiai ir, kad subjektas, atliekantis statybos rangos darbus būtų pripažįstamas rangovu Statybos įstatymo 15 straipsnio prasme.

1.2. Rangovo atsakomybė pagal imperatyvias ir dispozityvias įstatymo normas

Statybos įstatymo 19 straipsnyje nustatyta, kad pagrindinis teisinis dokumentas, nustatantis statytojo (užsakovo) ir statybos rangovo tarpusavio santykius, atsiskaitymo tvarką ir formas, turtinę atsakomybę ir sutartinių įsipareigojimų vykdymą, yra statybos rangos sutartis, kurios reikalavimus reglamentuoja – Civilinis kodeksas. Iš to seka, kad Civilinis kodeksas yra pagrindinis šaltinis, nustatantis statybos rangos sutarties šalių santykius. Statybos rangos teisiniams santykiams taikomos specialiosios normos (CK trečiasis skirsnis), o tiek, kiek tai neprieštarauja specialiosioms normoms arba specialiųjų normų nereguliuotiems klausimams, taikomos bendrosios rangos nuostatos (CK pirmasis skirsnis).

Įstatymas suteikia diskreciją sutarties šalims statybų rangos sutartiniuose santykiuose nustatyti individualias teises ir pareigas, kurios neprieštarauja įstatymams ir juos lydintiems poįstatyminiams aktams. Akivaizdu, kad statybos rangos sutartinius teisinius santykius apibrėžia ne tik užsakovo pageidavimai, kaip dažnai pasitaiko praktikoje, ar abiejų šalių norai, bet įstatymo imperatyvai. Dėl to preziumuojama, kad rangovas tinkamai įvykdė savo sutartines pareigas, jeigu atlikti darbai atitinka tam tikrus kokybės rodiklius bei normatyvinius statybos dokumentus. Priešingu atveju rangovas privalo atsakyti už įstatymuose ir sutartyje nustatytų pareigų nevykdymą arba už veiksmus, kuriuos draudžia įstatymas ar sutartis, taip pat pažeidus atidaus ir rūpestingo elgesio principą.

Rangovo civilinė atsakomybė yra ypatinga tuo, kad jis, kaip verslininkas ir kaip profesionalas, atsako be kaltės, jeigu neįrodo, kad prievolės neįvykdė ar netinkamai ją įvykdė dėl nenugalimos jėgos, jeigu įstatymai ar sutartis nenustato ko kita (CK 6.256 straipsnio 4 dalis). Beje, garantiniu darbų kokybės laikotarpiu, rangovo atsakomybės ribos šiek tiek kinta. Garantiniu darbų kokybės laikotarpiu rangovas neatsakys civilinės atsakomybės prasme, jeigu įrodys, kad tam tikri pažeidimai darbo rezultato kokybės

---

⁴ Ibid., p 7

atžvilgiu atsirado dėl objekto ar jo dalių normalaus susidėvėjimo, jo netinkamo naudojimo ar užsakovo ar jo pasamdytų asmenų netinkamai atlikto remonto arba dėl kitokių jų kaltų veiksmų (CK 6.697 straipsnio 3 dalis). Tai yra imperatyvi įstatymo nuostata, dėl to šalys savo susitarimu jos pakeisti negali. Tačiau, kadangi statybos rangos teisiniai santykiai yra sudėtingi, tai šalys siekia sutartyse kuo detaliau išdėstyti savo teises ir pareigas, numatyti ir aptarti įvairius aspektus, nepažeisdamos imperatyvių teisės normų. Kelios tokios sąlygos paminėtinos. Rangovas turi įstatyminę pareigą pats atlikti visus darbus, numatytus normatyviniuose statybos dokumentuose, tačiau sutartyje galima numatyti kitaip (pavyzdžiui, kad darbus atliks subrangovai). Įstatyme taip pat numatyta rangovo pareiga atlikti sutartyje sulgytą darbą iš savo medžiagos, savo priemonėmis ir jėgomis, tačiau sutartyje galima susitarti, kad visu tuo aprūpins užsakovas.

Praktikoje pasitaiko, kad šalys kartais piktnaudžiaudamos savo teisėmis, o kartais iš nežinojimo, neleistina susitaria dėl imperatyvių normų pakeitimo. Ką jos tuo laimi? Arba kokios būna to pasekmės? Esant ginčui, tokios sąlygos pripažįstamos niekinėmis ir negaliojančiomis. Dėl to šalys nieko nelaimi, o tik patiriama ekonominių ir finansinių nuostolių.

Galima daryti išvadą, kad statybos rangos sutarties šalys kartais ignoruoja įstatymo įtvirtintas nuostatas arba, paprasčiausiai, nesikonsultuoja su teisininkais ruošiant tam tikrą sutartį, ko pasekoje sutartys paruošiamos neprofesionaliai ir ydingai.

1.3. Rangos sutarties objektas ir rangos sutarties išskyrimas iš kitų panašių sutarčių

Vienas iš svarbiausių statybos sutarties elementų yra sutarties objektas, nuo kurio priklauso darbu, už kurių kokybę atsako rangovas, pobūdis. Todėl svarbu išsiaiškinti kas laikoma statybos rangos objektu pagal įstatymuose įtvirtintas nuostatas. Taip pat svarbu atskirti statybos rangos sutarties teisinį santykį nuo kitų panašių teisinių santykių. Dėl to bus analizuojamas statybos rangos, vartojimo rangos ir bendrosios rangos teisinis santykis.

Taigi, statybos rangos sutartis yra pagrindinis teisinis dokumentas, kuriuo šalys vadovaujasi ne tik per visą sutarties laiką, bet ir jam pasibaigus. Joje nustatomas sutarties objektas, užsakovo ir rangovo tarpusavio santykiai, atsiskaitymo tvarka ir forma, darbų kokybės reikalavimai bei kitos sąlygos. Vienas iš nulemiančių statybos rangos sutarties esmę institutų yra statybos rūšis. Statybos įstatyme⁵ įtvirtintos penkios statybos rūšys: 1)

---

⁵ Ibid., p. 7, 2 str.

naujo statinio statyba, 2) statinio rekonstravimas, 3) kapitalinis statinio remontas, 4) paprastasis statinio remontas, 5) statinių griovimas. Statybos rūšis lemia ir sutarties objektą bei statybos rangos darbų trūkumų pobūdį. Rusijos Federacijos civiliniame kodekse ir Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse statybų rangos dalykas suprantamas tapačiai – įmonių, pastatų, gyvenamųjų pastatų ir kitokių statinių statyba ar rekonstrukcija, montavimo, paleidimo ar kitokie darbai, pastatų ir įrenginių kapitalinio remonto darbai, jeigu sutartis nenustato ko kita⁶. Atkreiptinas dėmesys, kad statybos įstatymas prie statybos darbų priskiria taip pat ir griovimo darbus, ko nėra aiškiai išskirta Civiliniame kodekse. Tačiau, Civilinio kodekso nuostatą, įtvirtinančią statybos rangos sutarties objektą, aiškinant sistemiškai su statybos įstatymo nuostata, apibrėžiamčia statybos darbus, darytina išvada, kad Civiliniame kodekse apibrėžtas vienas iš statybos rangos sutarties dalykų – statyba, apima taip pat ir griovimo darbus.

Panašius, kaip ir statybos ranga, sutartinius teisinius santykius reglamentuoja vartojimo rangos ir bendrosios rangos sutarties nuostatos. Kas skiria šiuos institutus? Esminis statybos rangos nuo vartojimo rangos skirtumas yra tas, kad vartojimo rangos sutarties institutas yra taikomas, kai darbai atliekami fizinio asmens (vartotojo) asmeniniams, šeimos ar namų ūkio poreikiams, nesusijusiems su jo verslu ar profesija, tenkinti (CK 6.681 straipsnio 4 dalis). Kai tuo tarpu statybos rangos esmė susijusi su tam tikra užsakovo veikla, pelno siekimu ar kitais ekonominiais ir finansiniais tikslais. Todėl identifikuojant vienos ar kitos sutarties tipo teisinius santykius, yra svarbu atsakyti ar statybos darbų rezultatas bus naudojamas verslo reikalams, profesiniams poreikiams tenkinti; ar bus naudojamas tik asmeniniams, šeimos ar namų ūkio poreikiams. Taip pat skiriasi ir šių dviejų institutų dalyvių (užsakovų) teisių gynybos būdai. Be galimybės reikalauti sumažinti darbų kainą dėl kokybės trūkumų; reikalauti neatlygintinai pašalinti darbų trūkumus, kas būdinga ir statybos rangos ir vartojimo rangos sutartiniuose teisiniuose santykiuose, užsakovas taip pat turi teisę nekokybišką daiktą pakeisti kokybišku arba grąžinti sumokėtą kainą ir sutarties atsisakyti. Bendrosios rangos nuostatos yra taikomos sistemiškai su specialiosiomis statybos rangos normomis. Statybos rangos institutas nuo bendrosios rangos instituto skiriasi tuo, kad bendrosios rangos esmė yra atlikti tam tikrą darbą ir jo rezultatą perduoti užsakovui (pavyzdžiui, pagaminti tam tikrus dirbinius), o statybos rangos sutartimi rangovas įsipareigoja pastatyti

---

6 Civil code of Russia. <http://www.russian-civil-code.com/PartII/SectionIV/Subsection1/Chapter37.html> [žiūrėta 2010 01 15]

statinį ar atlikti kitus statybos darbus. Tačiau, kadangi savo esme bendroji ranga ir statybų ranga yra labai susiję, tai statybos rangos santykiams taikomos ir bendrosios rangos nuostatos tiek, kiek tai neprieštaruoja statybos rangos nuostatomis.

Kadangi šie institutai vienaip ar kitaip susiję, pasitaiko, kad šalys ginčo atveju turi įrodinėti kodėl jie kvalifikuoja savo teisinius santykius pagal tam tikrą sutarties rūšį⁷. Šioje byloje teismai priėmė skirtingus sprendimus. Pirmosios instancijos teismas nepagrįstai konstatavo, kad tarp ginčo šalių buvo susiklostę vartojimo rangos sutartiniai teisiniai santykiai. Teismas visiškai nevertino to fakto, kad rangos darbai buvo atliekami dengiant fizinio asmens gyvenamosios vietos stogą, nors tai turėjo reikšmės identifikuojant tikrąjį ginčo šalių teisinį santykį. Antrosios instancijos teismas tarp ginčo šalių susiklosčiusius santykius vertino kaip statybos rangos sutartinius teisinius santykius, tačiau taip pat netyrė visų bylai reikšmingų aplinkybių. O būtent gyvenamojo namo, kurio stogui buvo atlikti rangos darbai, paskirties (kokiems tikslams naudojamas ginčo gyvenamasis namas: komerciniams ar asmeniniams, šeimos, namų ūkio poreikiams) Tai taip pat buvo būtina nustatyti teisingai identifikuojant sutarties pobūdį, kadangi nuo rangos objekto tikslų priklauso ir šalių teisinis santykis. Kaip minėta, vartojimo rangos sutartis sudaroma, kai darbai atliekami fizinio asmens (vartotojo) asmeniniams, šeimos, namų ūkio poreikiams tenkinti. Taigi, kasacinės instancijos teismas pirmosios instancijos sprendimą vertino kaip neišsamių, o apeliacinės instancijos teismo sprendimą vertino kaip priimtą nenustačius reikšmingų bylai faktinių aplinkybių. Dėl to, kasacinis teismas perdavė bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui.

Taigi, siekiant teisingai nustatyti šalių teisinį santykį, būtina nustatyti kokios sutarties – vartojimo rangos ar statybos rangos - požymių jis turi. Nuo to priklauso ne tik formalus teisės normų taikymas, kurios kai kuriais aspektais yra vienodos, bet ir pažeistų teisių gynimo būdai.

1.4. FIDIC sutarčių naudojimas

Statybos rangos sutartys sudaromos pagal individualias sąlygas (kai šalys sudaro sutartis vadovaujantis Civilinio kodekso nuostatomis) arba pagal standartines sąlygas (pvz. FIDIC sutartys). Praktikoje verslininkai labiau linkę rinktis įprastas, individualiomis sąlygomis sutartis, kadangi daugeliui standartinės sutartys, tokios kaip FIDIC, yra

---

⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Damava“ v. R.E.C. bylos Nr. 3K-3-66/2007 (kat. 52.2; 52.3)

neįprasto formato, reikalaujančios daug paruošiamojo darbo peržiūrint jų atitikimą Lietuvos įstatymams, jos yra perteklinai detalizuotos, turi daugiau sąlygų, ginančių rangovą, taigi yra tendencingos. Taigi, statybų versle yra nusistovėjusios tam tikros tradicijos kaip įforminti sutartinius statybos rangos santykius. Sutarties šalys, sudarydamos statybos rangos sutartį, tikisi joms pažyстамų sąlygų bei pažyстамos pačios sutarties formos. FIDIC sutartys yra kitokios struktūros, kas reikalauja didesnio atidumo bei didesnės sutarties analizės. Be to, FIDIC sutartys dažniausiai sudaromos ypatingais atvejais - stambiuose kontraktuose, finansuojamuose iš Europos Sąjungos programų lėšų, arba, kai sutartis turi tarptautinį elementą. Tačiau, svarbu pažymėti, kad ir tokiu atveju, jos neturi privalomojo pobūdžio.

Taigi, nustatant rangovo atsakomybę už atliktų darbų kokybę pagal statybos rangos sutartį, svarbu tinkamai apibrėžti sutarties sąvoką, objektą, atskirti statybos rangą nuo vartojimo rangos. O sudarant statybos rangos sutartį, svarbu tinkamai atskirti kurias įstatymo nuostatas šalys gali pakeisti, kurias ne, kadangi svarbu užtikrinti, kad tam tikros, rangovo atsakomybę nustatančios, įstatymo nuostatos nebūtų pakeistos šalių susitarimu. Taip pat darytina išvada, kad statybos versle šalys retai, tik tam tikrais atvejais renka savo sutartinius teisinius santykius įforminti pagal FIDIC sutarties sąlygas, kadangi dėl savo aiškumo populiareesnės yra sutartys sudarytos vadovaujantis Civiliniu kodeksu.

2. ATLIKTŲ DARBŲ PERDAVIMO IR PRIĖMIMO YPATUMAI

Šioje dalyje bus aptarta perdavimo ir priėmimo akto reikšmė darbų perdavimo ir priėmimo etape. Pasitaiko, kad statybos rangos šalys nesilaiko įstatymo nurodytų reikalavimų darbų perdavimo – priėmimo aktui, kuris yra esminis dokumentas ne tik darbų perdavimo – priėmimo faktui, bet ir pastaboms dėl darbų kokybės įforminti. Dėl to, kai tokio akto nėra arba jis neatitinka įstatymo reikalavimo, darbų perdavimo – priėmimo momentui nustatyti yra svarbios kitos aplinkybės. Tai yra svarbu nustatant ne tik darbų trūkumų faktus, garantinio darbų kokybės termino pradžią, bet ir pretenzijos dėl darbų kokybės pateikimo galimybę laiko atžvilgiu, svarbu senaties termino skaičiavimui. Kadangi rangovo atsakomybės už darbų kokybę pobūdis ir užsakovo teisių gynimo pobūdis priklauso nuo to ar rangovas atsako už konkrečius darbus ar už visą darbų rezultatą, bus aptarta rangovo atsakomybė ir užsakovo teisių gynimo ypatumai šiuo aspektu.

Pažymėtina, kad darbų perdavimo – priėmimo etape šalys turi tam tikras teises: užsakovas turi teisę darbų nepriimti, priimti darbus su trūkumais, rangovas (ar kita šalis) turi teisę vienašališkai pasirašyti darbų perdavimo – priėmimo aktą. Tai yra teisės, susijusios su darbų kokybės klausimais. Dėl to bus analizuojama kokias teises pasekmes sukelia pasinaudojimas konkrečia teise ir kaip tai įtakoja rangovo atsakomybę už darbų trūkumus.

2.1. Priėmimo – perdavimo akto reikšmė perduodant ir priimant atliktus darbus

Vienas iš esminių statybos darbų etapų yra atliktų darbų perdavimo ir priėmimo procedūra, kuri užbaigiama perdavimo ir priėmimo akto pasirašymu. Perdavimo ir priėmimo akto forma nėra įstatymo nustatyta, tačiau pagal Civilinio kodekso nuostatas jis turi būti rašytinės formos, jame turi būti pastabos apie darbų priėmimą be išlygų ar su išlygomis. Pavyzdžiui, jeigu priimami darbai yra su trūkumais, tai trūkumai pažymimi akte ir nustatomos jų pašalinimo sąlygos. Trūkumais statybų rangoje laikomi nukrypimai nuo normatyvinių statybos dokumentuose ir statybos rangos sutartyje nurodytų darbų kokybės reikalavimų, pavėluotai atlikti darbai ir darbų defektai, atsiradę garantiniu darbų kokybės laikotarpiu. Praktikoje, pasirašant darbų perdavimo ir priėmimo aktus vadovaujantis Civilinio kodekso nuostatų reikalavimais šiam aktui, problemų nekyla. Šiuo aspektu įstatymo nuostatos nėra nei perteklinės, nei su trūkumais, tačiau dėl šalių teisės laisvai pasirinkti darbų perdavimo ir priėmimo akto formą šalims kartais tenka

įrodinėti, kad konkretus dokumentas pripažintinas darbų perdavimo ir priėmimo aktu. Kasacinis teismas yra pasakęs, kad darbų priėmimo ir perdavimo aktu gali būti laikomas dokumentas, atitinkantis įstatyme nurodytus perdavimo priėmimo akto požymius. Esminę reikšmę sandorio kvalifikavimui turi ne dokumento pavadinimas, bet jo turinys, jį sudariusių šalių valia, tikslai, kurių jos siekė surašydamos konkretų vertinamą dokumentą⁸. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai atliktų darbų perdavimo – priėmimo aktą vertino taip pat.

Kasacinis teismas kitoje byloje konstatavo, kad atliktų darbų priėmimo-perdavimo aktas turi galią, jeigu jis atitinka jam keliamus reikalavimus⁹. Tokia teismo nuomonė yra pagrįsta ir atitinka CK 6.662 straipsnio 1 dalies nuostatos tikslus ir prasmę. Minėta straipsnio dalis įtvirtina reikalavimą, jog atliktų darbų perdavimo-priėmimo akte turi būti informacija ar darbai priimami su išlygomis ar be jų. Darbų perdavimo-priėmimo aktas yra įrodymas dėl pačių darbų atlikimo fakto, jų užbaigimo laiko bei trūkumų konstatavimo ar nekonstatavimo. Tačiau, kaip minėta, šie duomenys gali būti užfiksuoti ir kitokiame dokumente, nebūtinai tame, kuris vadinasi atliktų darbų perdavimo-priėmimo aktu. Todėl toks dokumentas taip pat turėtų būti pripažintas darbų perdavimo-priėmimo aktu.

Taigi, darytina išvada, jog šalys gali pasirašyti ir dokumentą, kurio pavadinimas nebus darbų priėmimo perdavimo aktas, tačiau, jeigu tuo dokumentu šalys akivaizdžiai išreiškia valią perduoti bei priimti atliktus darbus, nurodo jų trūkumus, tai toks dokumentas turėtų būti prilyginamas darbų perdavimo ir priėmimo aktui.

2.2. Atliktų darbų perdavimo – priėmimo etapų teisinė reikšmė

Atliktų darbų perdavimas ir priėmimas išskirtinas į du etapus: dalies atliktų darbų perdavimas - priėmimas ir viso darbo rezultato perdavimas - priėmimas. Toks darbų perdavimo ir priėmimo skirstymas numatytas CK 6.694 straipsnio 1 dalyje. Beje, atkreiptinas dėmesys, kad atskirų darbų etapo perdavimo galimybė turėtų būti numatyta sutartyje, o ypatingų statinių tikrinimas etapais yra privalomas¹⁰.

---

8 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. sausio 17 d. nutartis A.Š. TŪB v. UAB „Molesta“ bylos Nr. 3K-3-17/2007 (kat. 5.23)

9 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 4 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Polikopija“ v. UAB „Era“ bylos Nr. 3K-3-530/2007 (kat. 52.3; 114.11)

10 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gegužės 14 d. įsakymas Nr. 242 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.11.01:2002 „Statinių pripažinimo tinkamais naudoti tvarka“ patvirtinimo. Valstybės Žinios, 2003, Nr. 122-5551

Darbų perdavimas tam tikrais etapais, ypačiai didelės apimties statybos rangoje, užtikrina kuo ankstesnį darbų trūkumų pastebėjimą ir jų ištaisymą. Svarbiausia – jų ištaisymą, nes vykstant tolimesniems darbams, kai kurių trūkumų pašalinimas gali būti labai apsunkintas arba visai neįmanomas. Pažymėtina, kad perduodant ir priimant darbus šiais dviem etapais, yra skirtumų tiek praktiniu, tiek teisiniu (įstatymo) aspektais.

Kadangi darbų perdavimo bei priėmimo esmė yra nustatyti ir įvertinti ar atlikti darbai atitinka statybos normatyvinių dokumentų reikalavimus bei statybos rangos sutarties sąlygas kokybės ir laiko atžvilgiu, tai šiame etape susiformuoja rangovo atsakomybės už atliktų darbų kokybę problematika. Darbų kokybė yra apibrėžta CK 6.663 straipsnio 1 dalies nuostata, kuri nustato, kad darbai ar darbų rezultatas yra kokybiškas, jeigu atitinka rangos sutarties sąlygas, o, jeigu sutartyje kokybės sąlygos nenustatytos, – įprastai tokios rūšies darbams keliamus reikalavimus, taip pat turi būti tinkamas naudoti pagal paskirtį protingą terminą. CK 6.665 straipsnio 1 dalies nuostata teigia, kad darbų rezultatas laikomas kokybišku, jeigu darbų rezultatas bus tinkamas naudoti pagal paskirtį arba nepablogės jo naudojimo pagal paskirtį galimybės (sąlygos). Sistemiskai aiškinant šias nuostatas, akivaizdu, kad darbų kokybės samprata nesutampa. Kyla klausimas, ar statinys, tinkamas naudoti pagal paskirtį, savaime atitiks ir sutarties reikalavimus bei įprastai keliamus reikalavimus? Ir, ar statinys, kuris atitiks sutarties reikalavimus ir įprastai keliamus reikalavimus, bus tinkamams naudoti pagal paskirtį? Konkrečiau ir aiškiau tai formuluoja Statybos techninio reglamento „Statinių pripažinimo tinkamais naudoti tvarka“ 9.1 punktas¹¹, kuris teigia, kad tinkamas naudoti statinys – tai toks statinys, kuris atitinka projektą, tenkina esminius statinio reikalavimus, numatytus Statybos įstatymo 4 straipsnyje, ir gali būti saugiai naudojamas pagal paskirtį. Todėl, taikant rangovui atsakomybę už netinkamą darbų kokybę, CK 6.665 straipsnio 1 dalį reikėtų aiškinti plečiamai: kokybišku darbo rezultatas laikomas, kai jis atitinka sutarties sąlygas, bendrus statinio reikalavimus bei yra tinkamas naudoti pagal paskirtį.

Taigi, kad darbų kokybė būtų teisingai įvertinta, įstatymai numato tam tikrą tvarką perduodant ir priimant atliktus darbus. Perduodant konkrečią dalį atliktų darbų, rangovas, pirmiausia, juos turi priduoti statinio statybos techninei priežiūrai. Viskas gerai, jeigu darbai atlikti be trūkumų, tačiau, jeigu nustatomi tam tikri trūkumai, perdavimo ir priėmimo aktas nepasirašomas ir nurodoma trūkumų pašalinimo tvarka. Perdavus darbus statinio statybos techninei priežiūrai, atsiranda pagrindas juos perduoti užsakovui. Užsakovas taip pat gali atliktų darbų nepriimti, jeigu tam yra pagrindo; gali priimti

---

11 Ibid., p.15

darbus, nors ir nustatomi darbų trūkumai. Tačiau rangovas taip pat turi įstatymo suteiktą teisę. Jis gali perdavimo ir priėmimo aktą pasirašyti vienašališkai.

Svarbu paminėti, jog, kad ir turi užsakovas teisę priimti darbus su trūkumais, praktikoje tokia teise užsakovai naudotis vengia dėl nesąžiningų rangovų veiksmų. Ir, jeigu atskirų atliktų darbų perdavimo - priėmimo metu pasitaiko, kad užsakovas priima darbus su trūkumais (kadangi tęsiantis sutartiniams santykiams yra labiau užtikrinta galimybė pasinaudoti konkrečiais teisių gynimo būdais), tai priimant visą darbų rezultatą, užsakovai darbų su trūkumais priėmimo neapraktikuoja¹².

Sudėtingesnė yra viso darbų rezultato perdavimo priėmimo tvarka. Visas darbų rezultatas turi būti pridurtas statinio statybos techniniam prižiūrėtojui, užsakovui ir taip pat Valstybinei statybos komisijai. Atkreiptinas dėmesys, jog Valstybinei statybos komisijai galima pridurti tik be trūkumų esantį darbų rezultatą, išskyrus neužbaigtus darbus, kurie yra neesminiai ir neturi įtakos statybos darbų kokybei (pavyzdžiui, apželdinimo darbai)¹³.

Valstybinė statybos komisija yra galutinė vertintoja ar atlikti darbai atitinka statybos normatyvinius dokumentus, ar nepažeisti esminiai statinio projekto sprendiniai bei statybos rangos sutarties sąlygos. Dėl to, rangovas ir užsakovas savo teisėmis dėl trūkumų šalinimo jau būna pasinaudoję ir preziumuojama, kad Valstybinei statybos komisijai pateikiamas visų darbų rezultatas yra nepriekaištingas.

Atkreiptinas dėmesys į šalių bendradarbiavimą atskirais darbų atlikimo etapais. Pavyzdžiui, rangovas atliko monolitinio betonavimo darbus, užsakovas dalyvavo pridurdant armatūrinius tinklus ir kt. Rangovas, užpilant betoną pagal technologinę kortelę, nusižengė klojinių užpylimo greičiui, ko pasekoje išpūtė klojinius ir darbų rezultatas neatitiko norminių reikalavimų. Užsakovas tokių darbų turi teisę nepriimti, nepriklausant nuo to, kad tam tikri darbų etapai buvo pridurti. Tai reiškia, kad užsakovo tinkamas dalyvavimas kontroliuojant darbų eigą, nesukuria pagrindo jo atsakomybei už darbų trūkumus viso darbų rezultato apimtimi, kadangi, kaip iš pavyzdžio suprantama, jeigu galutinio darbų rezultato kokybė nesutampa su atskirų etapų darbų kokybe, tai užsakovas laikytinas tinkamai vykdžiusiu savo pareigas, o rangovas, tokiu atveju – pažeidęs savo įsipareigojimų vykdymą. Taip pat pažymėtina, kad, jeigu būtų nustatyta, kad viso darbo rezultatą sąlygojo atskirų darbų kokybė ir ją užsakovas toleravo, tai tada

---

12 GmbH Hydro Building systems atstovo Lietuvoje nuomonė (kita informacija ne vieša)

13 Ibid., p.15

atsakomybės našta būtų perkelta ir užsakovui.

Taigi, darbų perdavimo ir priėmimo procedūra yra sudėtinga ir atsakinga veikla, dėl to reikalauja, kad būtų nuosekliai ir išsamiai peržiūrėta ir įvertinta darbų kokybė ne vieno, o kelių subjektų. Tokia sudėtinga procedūra taip pat užtikrina kuo ankstesnį trūkumų pastebėjimą ir ištaisymą, tai reiškia, kad užtikrina užsakovo ir rangovo teisių pusiausvyrą.

2.3. Darbų trūkumų reikšmė perduodant ir priimant atliktus darbus

Minėta, kad užsakovas gali darbų nepriimti ir gali darbus priimti, nors jie ir bus su trūkumais. Užsakovas įgija teisę nepriimti darbų, jeigu jų kokybė iš esmės neatitinka normatyvinių statybos dokumentų ir sutarties reikalavimų, o visų darbų rezultato perdavimo ir priėmimo atveju – praleistas sutartinis darbų atlikimo terminas. Svarbus šios užsakovo teisės pagrindas yra tai, kad tiek darbų trūkumai, tiek ir praleistas jų atlikimo terminas būtų esminiai. Tokią sąlygą įtvirtina Civilinio kodekso 6.694 straipsnio 6 dalis¹⁴. Dėl ydingų rangovo veiksmų darbo rezultatas turi būti neįmanomas naudoti, o dėl ne laiku atlikto darbo, rezultatas turi užsakovui prarasti prasmę. Ir šių trūkumų rangovas turi nepašalinti. Kad užsakovui atsirastų pagrindas nepriimti darbų su trūkumais, darbų trūkumai turi būti esminiai ir nepašalinami (CK 6.665 straipsnio 3 dalis). Tačiau, pagal CK 6.665 straipsnio 4 dalį, tas vistiek neatleidžia rangovo nuo atsakomybės, jeigu užsakovas įrodo, kad trūkumai atsirado dėl rangovo tyčios ar didelio neatsargumo. Sistemiškai aiškinant minėtas normas, darytina išvada, kad užsakovui, įgijant teisę nepriimti darbų, darbai turi būti su tokiais trūkumais, kurie darytų esminę įtaką visam darbų rezultatui arba didžiąjai jo daliai ir, dėl kurių viso darbų rezultato arba didžiosios jo dalies negalima būtų naudoti. Taip pat darbų trūkumai turėtų būti tokie dideli ir reikšmingi, kad jų pašalinimui reikėtų didelės apimties kitų darbų (šalinančių trūkumus), arba iš esmės keisti ar griauti darbų rezultata, arba imtis kitų sudėtingų veiksmų, siekiant ištaisyti arba panaikinti darbų trūkumus. Kaip nustato įstatymas, rangovo atsakomybė vistiek išlieka, jeigu aukščiau minėti darbų trūkumai susidarė dėl jo tyčios ar didelio neatsargumo. Taigi, nepaisant to, užsakovas galės pasinaudoti savo teisių gynimo būdais, iš kurių dažniausiai tokiose situacijose praktikuojamas nuostolių atlyginimas, jeigu rangovas tyčia siekė, kad darbų trūkumai atsirastų arba atlikdamas darbus lengvabūdiškai tikėjosi, kad, pavyzdžiui, konkrečių statybos normatyvinių dokumentų reikalavimų nesilaikymas nesukurs neigiamų pasekmių.

---

¹⁴ Ibid., p.7

Sprendžiant rangovo atsakomybės už statybos darbų kokybę dėl nekokybiškos projektinės dokumentacijos klausimą, atsakomybė kyla taip pat ir projektuotojui. Pavyzdžiui, rangovas statybos darbus atlieka tiksliai vadovaudamasis projektu, tačiau paaiškėja, kad projektas yra parengtas nekokybiškai ir tai gali turėti pagrindo darbų kokybei. Tokiu atveju rangovui atsakomybė nekils, jeigu jis, pastebėję projektinės dokumentacijos trūkumus, realizavo bendradarbiavimo principą ir apie tai įspėjo užsakovą bei sustabdė darbus. Tokioje situacijoje atsakomybė kils projektuotojo atžvilgiu, nors ir už projektinės dokumentacijos pateikimą yra atsakingas rangovas. Projektuotojas už nenkokybiškai atliktą statinio projektą atsakys projektavimo darbų rangos sutarties pagrindu ir pagal Statybos techninio reglamento „Statinio projektavimas“ 62 punktą¹⁵, kuriame įtvirtinta, kad projekto patvirtinimas statytojo (užsakovo) parašu neatleidžia projektuotojo nuo atsakomybės už normatyvinę projekto kokybę.

Taip pat viena iš rangovo pareigų tinkamai įvykdyti sutartį yra atlikti sutartyje numatytus darbus per tam tikrą terminą. Darbų trūkumas praleidus terminą pasireiškia tuo, kad užsakovas sutartu laiku negavo to, ko tikėjosi gauti iš statybos rangos sutarties. Šalys sutartimi gali numatyti ne tik pagrindinio darbo pradžią ir pabaigą, bet taip pat ir atskirų darbų atlikimo terminus (CK 6.652 straipsnio 1 dalis). Tokia įstatyminė galimybė gina rangovo pusę suteikdama rangovui teisę įvertinti ir nuspręsti preliminarią darbų eigą ir darbų atlikimą įvertinti laike. Tuo pačiu ir įpareigoja susitartų terminų laikytis.

Dažnai statybų rangos raida nėra nuspėjama. Dėl įvairių priežasčių: oro sąlygų, medžiagų tiekimo (kai medžiagos užsakovo), dėl projektinės dokumentacijos trūkumų ir klaidų, dėl projekto keitimo, vėlavimo atsiskaityti, rangovo klaidų. Dėl to būna neįmanoma iš anksto numatyti darbų eigos sklandumo. Tokiu atveju įstatymas leidžia šalims rangos sutartyje keisti darbų atlikimo terminus. Abiems šalims susitarus dėl naujų terminų, rangovui vėlgi kyla atsakomybė jų laikytis. Šiais terminais atlikti darbai bus laikomi tinkamai atliktais laiko atžvilgiu.

Tačiau, kokios pasekmės atsiranda rangovui pažeidus viso darbo atlikimo galutinį terminą? Tokiu atveju įstatymas suteikia užsakovui teisę atsisakyti priimti įvykdžius prievolę atliktą darbą ir pareikalauti iš rangovo atlyginti dėl termino praleidimo padarytus nuostolius, jeigu dėl termino praleidimo prievolės įvykdymas užsakovui prarado prasmę.

Atkreiptinas dėmesys, kad rangovo termino praleidimas atlikti statybos rangos darbą

---

15 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. D1-708 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.05.06:2005 „Statinio projektavimas“ patvirtinimo“. Valstybės Žinios 2004, Nr. 4-80

Turi sukelti užsakovui esmines neigiamas pasekmes. Tokiu atveju atsiranda svarbi užsakovo teisė – teisė nutraukti sutartį ir taip pat reikalauti dėl termino nesilaikymopatirtų nuostolių atlyginimo. Tačiau, dalykinė sutarties šalių praktika bei teismų praktika sutarties nutraukimą laiko kraštutiniu šalies teisių gynimo būdu. Dėl to, jeigu, nors ir pavėluotas darbų įvykdymas nepažeidžia užsakovo interesų ir teisėtų lūkesčių iš esmės, jis neturėtų tokio darbų trūkumo laikyti kaip pagrindo sutartiniams teisiniams santykiams nutraukti.

Užsakovas taip pat turi teisę nepriimti atliktų darbų, kai įstatymu ar sutartimi yra nustatyti privalomi bandymai, o jų rezultatai yra neigiami. Šia teise gali būti naudojama priimant visą darbų rezultatą.

Užsakovas, priėmęs darbus su akivaizdžiais trūkumais, trūkumų faktų gali remtis tik tada, jeigu darbų perdavimo ir priėmimo akte trūkumai buvo aptarti arba užsakovui yra numatyta tam tikra galimybė pretenziją dėl darbų trūkumų pašalinimo pareikšti vėliau (CK 6.662 straipsnio 4 dalis). Ši nuostata reiškia, kad užsakovas priimdamas atliktus darbus be išlygų, sutinka dėl atliktų darbų kokybės. Tokios pačios pasekmės kyla, jeigu užsakovas nepasirašo perdavimo ir priėmimo akto ir nereiškia prieštaravimų dėl darbų kokybės. Tokia praktika įtvirtinta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyje¹⁶ Šioje byloje užsakovas nepasirašė atliktų darbų perdavimo – priėmimo akto, taigi, ir jokių trūkumų jame nenurodė. Teismas, vadovaudamasis bylos aplinkybėmis, pritaikė CK 6.662 straipsnio 2 dalį, tuo pripažindamas, kad užsakovas, turėjęs jam įstatymu suteiktą teisę įvardinti atliktų darbų perdavimo – priėmimo akte konkrečius darbų trūkumus, tačiau šia teise nepasinaudojęs, išreiškė valią priimti atliktus darbus kaip kokybiškus. Kita įstatymo nuostata įtvirtina užsakovo teisę patikrinti priimamus darbus ir numato, kad priėmęs darbus jų nepatikrinus, užsakovas neturi teisės remtis darbų trūkumais, kurie galėjo būti nustatyti normaliai priimant darbus, faktų. Tai reiškia, kad užsakovas, nepatikrinęs darbų kokybės ir darbus priėmęs, prisiima ir riziką dėl akivaizdžių darbų trūkumų, jeigu tokie būtų. Taigi, įstatymas numato ne tik teisę, bet ir pareigą užsakovui būti atidžiu ir rūpestingu priimant rangovo darbus. Tokią pareigą ignoruodamas, užsakovas sudaro pagrindą rangovo atsakomybei už akivaizdžius darbų trūkumus eliminuoti.

Italijos teisėje darbų su trūkumais priėmimas yra reglamentuotas panašiai kaip ir Lietuvos teisėje, tačiau šiek tiek skirtumų yra. Italijos civilinio kodekso 1667 straipsnis

---

16 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje N.N. įmonė „Termoprojektas“ v. 38 – oji Gyvenamųjų namų savininkų bendrija, bylos Nr. 3K-3-684/2002 (kat. 31.4; 31.5)

numato, kad, jeigu yra akivaizdūs darbų trūkumai, užsakovas neturėtų tokių darbų priimti, nes juos priėmęs, jis prarastų teisę į garantiją¹⁷. Tačiau, teisė į garantiją būtų išsaugota, jeigu rangovas darbo defektų ar neleistinų nukrypimų nuo projekto tyčia neparodė (nutylėjo). Manau, kad šiuo aspektu Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas lanksčiau nustato šalių teises. Priėmus darbus su defektais nereiškia, kad užsakovas su jais sutinka ir, kad atsisako reikšti bet kokias su tuo susijusias pretenzijas ateityje, jeigu darbų su defektais priėmimas yra tinkamai įformintas. O teisės į garantiją praradimas tokioje situacijoje reiškia padiditą užsakovo pareigą tikrinti rangovo atliktus darbus.

Tyčia nuslėptų darbų trūkumus reglamentuoja ir Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas. 6.662 straipsnio 4 dalis teigia, kad, jeigu darbų trūkumai pastebimi po darbų priėmimo, kadangi negalėjo būti nustatyti normaliai priimant darbą (paslėpti trūkumai arba tyčia paslėpti trūkumai), užsakovas privalo apie tai per protingą terminą pranešti rangovui. Šia nuostata įstatymas įtvirtina ir galimybę užsakovui apie pastebėtus darbų trūkumus rangovui pranešti po darbų priėmimo, ir užkerta kelią užsakovui piktnaudžiauti savo teisėmis. Neleistinumas piktnaudžiauti savo teisėmis užsakovą įpareigoja apie pastebėtus darbų trūkumus rangovui pranešti per protingą laiką po jų nustatymo. Tai reiškia – nedelsiant po tam tikrų trūkumų pastebėjimo ir, priklausomai nuo atliktų statybos darbų apimties, darbų trūkumų sudėtingumo, per galimai trumpesnę laiką apie tai informuoti rangovą. Tuo būdu apsaugomos ir rangovo teisės. Rangovas kuo anksčiau turi būti informuojamas apie darbų trūkumus tam, kad sutartiniai teisiniai santykiai turėtų stabilumą, užsakovas neturėtų begalinės teisės ginti savo interesus, o priešingai – kad užsakovas būtų skatinamas kuo greičiau ginti savo pažeistas teises. Beje, analogiška nuostata su analogiškais tikslais yra reglamentuota ir Rusijos Federacijos Civilinio kodekso 720 straipsnio 4 dalyje, kuri nurodo, kad užsakovas, pastebėjęs paslėptus ar tyčia paslėptus darbų trūkumus, apie tai per protingą laiką turi pranešti rangovui¹⁸.

Rangovo teisė pasirašyti perdavimo ir priėmimo aktą vienašališkai taip pat turi tam tikrų ypatumų. Įstatyme įtvirtintas imperatyvas darbų perdavimą - priėmimą įforminti aktu, kuris yra dvišalis sandoris, sukuriantis tam tikras teises ir pareigas. Tačiau, būna atvejų, kai užsakovas (o subrangos santykiuose – rangovas) vengia pasirašyti darbų perdavimo priėmimo aktą, tuo pažeisdamas vieną iš savo pagrindinių sutartinių pareigų – priimti darbų rezultata. Dėl to, statybos rangos sutartyje turėtų būti numatyta kokios pasekmės

---

¹⁷http://www.lifeinitaly.com/search_results?cx=partner-pub-4491455913533634%3A3qsdfbqk3eu&cof=FORID%3A10&ie=ISO-8859-1&as_q=contractors#477 [žiūrėta 2010 01 15]

¹⁸ Ibid., p. 11

kils užsakovui be pagrindo delsiant priimti atliktus darbus. Tokiu būdu bus apsaugotos sąžiningos sutarties šalies teisės ir užkertamas kelias kitai šaliai piktnaudžiauti savo teisėmis. Tačiau, jeigu sutartyje tas nėra aptarta, reikėtų vadovautis Civilinio kodekso nuostata, kad, jeigu viena iš šalių atsisako pasirašyti perdavimo ir priėmimo aktą, jame daroma žyma apie atsisakymą ir aktą pasirašo kita šalis (CK 6.694 straipsnio 4 dalis). Vengdamas pasirašyti darbų perdavimo ir priėmimo aktą, užsakovas (ar kita šalis) dažniausiai neatvyksta priimti atliktų darbų, neorganizuoja darbų priėmimo, reiškia nepagrįstas pretenzijas dėl darbų trūkumų ir pan. Tokiu atveju rangovas (ar kita šalis) aktą pasirašo vienašališkai ir per protingą laiką apie tai praneša užsakovui. Vienašalis akto pasirašymas sukelia svarbias pasekmes: nuo jo pasirašymo momento atsiranda pareiga sumokėti už atliktus darbus, pasikeičia daikto atsitiktinio žuvimo rizikos subjektas, o taip pat nuo šio momento apsaugojamos kitos rangovo teisės – gindamas savo teises užsakovas negali remtis rangovo praleistu terminu perduoti darbus¹⁹. Vienašališkai pasirašytas perdavimo ir priėmimo aktas turi teisinę galią tol, kol teismas nepripažįsta jo negaliojančiu.

Pažymėtina, kad užsakovas gali nepasirašyti perdavimo ir priėmimo akto. O tai skiriasi nuo vengimo pasirašyti tokį aktą. Užsakovas gali nepasirašyti, tačiau nepasirašymo priežastys visada bus pažymėtos akte (pavyzdžiui, dėl darbų trūkumų), o vengimą pasirašyti perdavimo ir priėmimo aktą, kaip minėta, parodo pasyvūs arba nepagrįsti užsakovo veiksmai. Tačiau ir akto nepasirašymo atveju, rangovas turi teisę aktą pasirašyti vienašališkai, jeigu mano, kad kitos šalies nepasirašymo priežastys nėra pagrįstos (*Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. sausio 17 d. nutartyje civilinėje byloje A.Š TŪB „Be priekaištų“ v. UAB „Molesta“ bylos Nr. 3K-3-17/2007*). Šiame ginče rangovas pasirašė atliktų darbų perdavimo – priėmimo aktą ir išsiuntė jį užsakovui, kuris akte įrašė, kad atsisako aktą pasirašyti, nenurodydamas tokio atsisakymo priežasčių. Labai svarbus yra vienašalio perdavimo ir priėmimo akto pasirašymo pagrindas. Rangovas pats turi būti tinkamai įvykdęs prievolę perduoti atliktus darbus, t.y. tinkamai įvykdęs sutarties terminus ir sąlygas. Dėl to, prieš pasirašant perdavimo ir priėmimo aktą vienašališkai, tiek ir atsisakant jį pasirašyti, reikėtų apsvarstyti tokio veiksmo pagrįstumą.

Taigi, tai, kad užsakovas nenurodė priežasčių dėl ko nesutinka akto pasirašyti, vertintina kaip pagrįstų priežasčių nebuvimas ir sudaro rangovui pagrindą tikėti, kad darbai atlikti be trūkumų. O, tai, kad užsakovas vienašališkai pasirašyto rangovo akto neginčijo (nes nepateikė nei ieškinio, nei priešieškinio), taip pat įrodo, kad darbų atlikimą laiko tinkamu. Kadangi vienašališkai pasirašytas darbų perdavimo – priėmimo aktas

laikomas galiojančiu kol jis nėra nugincijamas teismo tvarka, tai reiškia, kad nagrinėjamame ginče jis ir negali būti nugincytas, nes nėra pareikšto tokio reikalavimo. Iš to darytina išvada, kad rangovas pasirašė darbų perdavimo – priėmimo aktą vienašališkai pats tinkamai įvykdęs savo sutartines prievoles, užsakovas, nenurodęs akte jokių pastabų dėl atliktų darbų, priėmė darbus. Todėl rangovas pagrįstai pareiškė reikalavimą užsakovui dėl atlyginimo už darbus.

Taigi, labai svarbu, kad užsakovas, priimdamas darbus su trūkumais, juos užfiksuotų perdavimo ir priėmimo akte. Tai sudarys pagrindą vėliau pareikšti pretenziją dėl trūkumų. Darbų perdavimo ir priėmimo akte nurodant darbų trūkumus, neatitikimus statinio projektui ir kitiems statybos normatyviniams dokumentams, reikėtų nustatyti ir jų pašalinimo būdą, tvarką ir sąlygas. Užsakovas, nustatęs darbų trūkumus ar kitokius nukrypimus nuo sutarties sąlygų po darbų priėmimo, jei jie negalėjo būti nustatyti priimant darbus (pavyzdžiui, paslėpti trūkumai arba rangovo tyčia paslėpti trūkumai), privalo apie juos pranešti rangovui per protingą terminą nuo trūkumų nustatymo momento. Šiuo atveju užsakovas galėtų pasinaudoti Civilinio kodekso 6.665 straipsnio 1 dalyje numatytais savo teisių gynimo būdais.

3. DARBŲ TRŪKUMŲ YPATUMAI. TRŪKUMŲ ĮRODINĖJIMAS IR ŠALINIMAS

Šioje dalyje bus analizuojami rangovo atsakomybės už darbų trūkumus pagrindai. Bus aptarta rangovo atsakomybė už medžiagų kokybę. Medžiagų kokybė turi esminės reikšmės darbų kokybei, dėl to yra svarbu rangovo atsakomybę aptarti šiuo aspektu. Taip pat bus aptartas bendradarbiavimo principas, kuris lemia atsakomybės už darbų trūkumus paskirstymą tarp užsakovo ir rangovo. Bus analizuojami užsakovo teisių gynimo būdai, esant darbų trūkumams darbų eigoje ir garantiniu darbų kokybės laikotarpiu, jų naudojimosi prioritetiškumas, kadangi vienas už kitą teisių gynimo būdas yra ekonomiškė ir juo dažniau naudojimas. Šioje dalyje taip pat bus tiriami darbų kokybės įrodinėjimo ypatumai. Yra kelios teismo nuomonės dėl darbų kokybės įrodinėjimo, dėl to svarbu atlikti analizę šiuo aspektu. Bus aptarta rangovo atsakomybė už statinio sugriuvimą ir išanalizuotos tą reglamentuojančios nuostatos, kadangi jos savo prasmėmis yra prieštaringos.

3.1. Rangovo atsakomybė už tinkamą medžiagų kokybę

Rangovo atsakomybė už darbų trūkumus gali kilti ne tik netinkamai atliekant darbus ar neatlikus tam tikrų darbų, bet ir esant nekokybiškoms medžiagoms. Pagal rangos teisinius santykius reglamentuojančias nuostatas, rangovas turi galimybę arba sutartyje sulygtą darbą atlikti iš savo medžiagos (CK 6.647 straipsnio 1 dalis) arba iš užsakovo medžiagos²⁰. Tuo atveju, kai darbas atliekamas iš užsakovo medžiagos, užsakovas pateikdamas medžiagas rangovui, privalo perduoti ir šių medžiagų atitikties dokumentus (CK 6.648 sstraipsnio 1 dalis). Ši įstatyminė nuostata įtvirtina ne tik statybų rangos sutarties šalių interesus – kad rangovas pasiektų tinkamą, sutartyje numatytą rezultatą, o užsakovas gautų tinkamą ir saugų darbų rezultatą, bet taip pat apsaugo ir viešąjį interesą. Saugios ir tinkamos naudoti medžiagos užtikrina statinio saugumą visuomenės atžvilgiu. Užsakovui numatyta pareiga perduoti medžiagų atitikties dokumentus rangovui, tuo tikslu, kad rangovas vertindamas medžiagų savybes bei jų kokybinius rodiklius, be turimų specialių žinių, vadovautųsi ir šiais dokumentais. Kai užsakovo perduodamų medžiagų trūkumai yra akivaizdūs, rangovas apie tai užsakovą informuoja. CK 6.691 straipsnyje nurodyta, kad, jeigu yra kliūčių, trukdančių tinkamai įvykdyti sutartį, sutarties šalis privalo imtis visų, nuo jos priklausančių protingų priemonių toms kliūtims pašalinti.

---

²⁰ Ibid., p. 7

Šiame imperatyve įtvirtintas šalių bendradarbiavimo principas rangos teisiniuose santykiuose. Taigi, rangovas, nustatęs, jog užsakovo perduotos jam medžiagos yra netinkamos, turi teisę sustabdyti darbus tol, kol medžiagų tinkamumas nebus patvirtintas atitiktis dokumentais. To nepadarius, rangovui tenka rizika dėl netinkamos kokybės darbų rezultato²¹. Šioje byloje visų trijų instancijų teismai turėjo vieningus motyvus. Teismai sprendė, kad, rangovas, pastebėjęs granito plokščių defektus (šios bylos atvejis), kurie aiškiai galėjo turėti įtakos darbų kokybei, privalėjo apie tai pranešti užsakovui. Tačiau rangovas to nepadarė, jis reikalavo iš užsakovo atlyginti jam defektų šalinimo išlaidas. Taigi, rangovas, kaip specialistas, turėjo tinkamai įvertinti medžiagų kokybę ir informuoti užsakovą, ko jis nepadarė. Toks rangovo neveikimas sudarė užsakovui nuomonę, kad darbai vyksta sklandžiai. Tačiau rangovas pažeidė ne tik bendradarbiavimo su užsakovu principą, bet ir savo pareigą įvertinti ar medžiagos yra tinkamos. Dėl to rangovui pagrįstai kilo atsakomybė dėl medžiagų kokybės.

Praktikoje statybų rangoje dažniausiai darbus rangovas atlieka iš savo medžiagų, retai iš užsakovo. Taip pat pažymėtina, kad dėl apdailos medžiagų nedidelių trūkumų rangovas su užsakovu susidera. Rangovo ir užsakovo susitarimas dėl apdailos medžiagų su nedideliais trūkumais panaudojimo eliminuoja rangovo atsakomybę šių trūkumų atžvilgiu²².

Taigi, darbų kokybė priklauso ne tik nuo darbų atlikimo kokybiškumo, bet ir nuo naudojamų medžiagų kokybės. Dėl to, rangovas, kaip statybos rangos specialistas, atsako už medžiagų tinkamumą ir, nustatęs, kad medžiagos yra netinkamos, apie tai privalo pranešti užsakovui.

3.2. Bendradarbiavimo pareigos reikšmė statybos rangos sutartiniuose teisiniuose santykiuose

Civilinis kodeksas įtvirtina rangovo ir užsakovo (generalinio rangovo ir subrangovo) bendradarbiavimo pareigą. Tačiau, pažymėtina, kad rangos santykių reglamentavimas išskiria didesnę rangovo, kaip verslininko ir statybos procesų profesionalo, atidumo laipsnį, nulemiantį ir platesnes jo atsakomybės ribas. Iš bendradarbiavimo principo taip pat ir užsakovui kyla pareiga prižiūrėti atliekamus

---

21 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Angel Stone“ v. UAB „Ulgis“, bylos Nr. 3K-3-343/2009 (kat. 52.3)

22 Ibid., p.17

statybos rangos darbus. Tokia pareiga numatoma šalių sutartyje, o taip pat yra kildinama iš įstatymo. Rangovas atsakydamas už statybos darbų kokybę, dažnai siekdamas išvengti atsakomybės, įrodinėja, kad užsakovas nevykdė savo pareigos prižiūrėti atliekamus darbus ir dėl to rangovas turėtų būti atleistas nuo atsakomybės arba atsakomybė turėtų būti sumažinta. Esant įstatyme numatytai ir teisei, ir pareigai užsakovui bendradarbiauti statybų rangos sutartiniuose santykiuose, teismų praktika yra nevienoda.

Statybos rangos teisiniuose santykiuose svarbus argumentas yra tas, kad rangovas pateisindamas statybos darbų trūkumus, negali gintis remiantis vien tik statybos normatyviniais dokumentais, sutarties dokumentais ar užsakovo pageidavimais. CK 6.659 straipsnis suponuoja rangovo pareigą nedelsiant įspėti užsakovą dėl netinkamų dokumentų, medžiagų, darbų atlikimo būdo ir kitų trikdžių. Kitaip tariant, šioje nuostatoje yra įtvirtinta šalių bendradarbiavimo pareiga. Tačiau teismai nevienodai aiškina bendradarbiavimo principą, kaip privalomą, statybos rangos santykiuose. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas vienoje iš bylų yra pabrėžęs, kad užsakovui, jeigu kitaip nenustatyta įstatyme ar sutartyje, statybos darbų kontrolė ir priežiūra yra tik teisė, o ne pareiga. Rangovas, netinkamai vykdęs sutartį, neturi teisės remtis ta aplinkybe, kad užsakovas nevykdė statybos darbų kontrolės ir priežiūros, išskyrus atvejus, kai tokios kontrolės ir priežiūros pareigą nustato įstatymas ar sutartis²³.

Kasacinis teismas taip pat yra nusprendęs, kad dėl statybos darbų trūkumų atsakomybė gali kilti ir rangovui ir užsakovui subsidiariai, priklausomai kiek kuris savo veiksmais ir atsakomybe prisidėjo, kad atsirastų tam tikros neigiamos statybos darbų pasekmės²⁴. Nustačius statinio defektus, rangovo, projektuotojo ir techninio prižiūrėtojo atsakomybei turi reikšmės defektų atsiradimo priežastys ir priežastinis ryšys su atsakingu už defektus asmenų neatliktais ar netinkamai atliktais veiksmais. Šioje byloje statybos defektų priežasčių ekspertizės išvadoje nurodytos pagrindinės defektų priežastys – buvo nukrypta nuo projekto, nors projekto konstruktorius nebuvo davęs tokio sutikimo. Teismas padarė išvadą, kad, nors rangovas yra statybos verslu užsiimantis subjektas, jo atsakomybė, remiantis CK 6.259 straipsnio 1 dalimi, gali būti sumažinta, nes užsakovas pats būdamas techniniu statybos prižiūrėtoju, vykdė statybos darbų priežiūrą. Užsakovo pageidavimu, neatlikus techninės ekspertizės, buvo nukrypta nuo projekto, o rangovas neišpėjo dėl pasekmių ir įvykdė užsakovo pageidavimą, dėl to už pasekmes atsakomybė

---

23 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje AB If P&C Insurance v. UAB „Įrengimas“ bylos Nr. 3K-3-516/2009 (kat. 52.2; 52.3)

24 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Pineka“ v. UAB „Liuks“ bylos Nr. 3K-3-349/2008.9kat. 52.3)

taikoma abiems.

Manau, kad antroji teismo nuomonė labiau atitinka statybos rangos sutarties šalių bendradarbiavimo praktiką, kadangi išties sutarties šalių bendradarbiavimo principas yra vienas iš pagrindinių principų statybos rangos teisiniuose santykiuose ir neturėtų būti ignoruojamas, pateisinant tuo, kad užsakovas turi tik teisę, o ne pareigą kontroliuoti statybos darbų eigą. Beje, užsakovo ir rangovo pareiga bendradarbiauti yra įtvirtinta tam, kad atliekami darbai vyktų kuo sklandžiau, ekonomiškiau ir, kad būtų kuo anksčiau nustatyti darbų trūkumai. Taigi, užsakovo dalyvavimas kontroliuojant darbus taip pat yra labai reikšmingas veiksmas, kuris neturėtų būti aiškinamas tik kaip teisė.

Taigi, bendradarbiavimo principas įtvirtinamas įvairiais būdais. Pirmiausia šalys turi realizuoti pareigą pateikti išsamią informaciją, reikalingą sutarties vykdymui. Taip pat šalys turėtų nedelsiant viena kitai pranešti apie visus pasikeitimus ar būtinybę koreguoti sutartį ar jos dokumentus. Rangovas turėtų atkreipti dėmesį į tai, kad nebūtų aklai vykdomi užsakovo nurodymai ir, pastebėjęs galimas kliūtis, turėtų pranešti užsakovui. Užsakovas turėtų aktyviai dalyvauti statybos rangos procese bei rūpintis tinkamu savo finansinės pareigos vykdymu, kadangi, sutrikus atsiskaitymams, rangovas praranda suinteresuotumą tinkamai vykdyti sutartį.

Šalių bendradarbiavimas – tai fiduciariniai šalių tarpusavio santykiai ir šių santykių apimtis konkrečiu atveju nustatinėjama atskirai²⁵.

3.3. Darbų trūkumų įrodinėjimo ir šalinimo ypatumai

Pažymėtina, kad, jeigu yra reikalaujama išlaidas už darbų trūkumų šalinimą atlyginti, tai reikia įrodyti jog tos išlaidos išties buvo patirtos. Tam tikro ginčo, kuris pasiekė kasacinę instanciją, atveju generalinis rangovas reikalavo iš subrangovo kompensuoti darbų trūkumų pašalinimo išlaidas, kurios nebuvo patirtos, bet tik preliminariai apskaičiuotos ir, kai tuo tarpu pats užsakovas jokių pretenzijų dėl atliktų darbų neturėjo. Taigi, teismas pasakė, kad nesant nei žalai nei nuostoliams, nei užsakovo pretenzijoms dėl darbų kokybės, reikalavimas atlyginti darbų trūkumų šalinimo išlaidas netenka prasmės.

---

25 VAINORIS, Julius. Užsakovo ir rangovo bendradarbiavimas įgyvendinant statybos projektus. Statybų žinios, 2008, nr. 2(31), p. 18

26 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų kolegijos 2005 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje A. Stankovskienės II v. UAB „Abuva“ bylos Nr. 3K - 3- 538/2005 (kat. 24.2; 52.3)

Taigi, nuostolių atlyginimo institutas yra pagrįstas tam tikros žalos buvimu (turto sužalojimas, netekimas, turėtos išlaidos), kurią reikia įrodyti. Todėl, minėtame ginče generalinis rangovas privalėjo įrodyti, kad nustatytus subrangovo darbų trūkumus jis pašalino pats ar pasitelkė kitus asmenis trūkumams pašalinti ir dėl to turėjo tam tikrų išlaidų (nuostolių), kurias subrangovas turi atlyginti. Kadangi darbo rezultatas buvo perduotas užsakovui, tai jo nuomonė dėl darbų kokybės taip pat turėjo reikšmės. Minėta, kad užsakovas pretenzijų dėl darbų kokybės nereiškė ir darbų rezultatu naudojosi. Tokios aplinkybės suponuoja išvadą, kad nėra jokio pagrindo reikalavimui dėl blogos darbų kokybės reikšti.

Svarbu pažymėti, kad esant ginčui tarp šalių dėl darbų kokybės, defektų faktą privalo įrodyti užsakovas, bet jų susidarymo priežastis, šalinančias rangovo atsakomybę, privalo įrodyti rangovas. Tačiau teismų praktika šiuo klausimu yra skirtinga. Pagal suformuotą nuostatą, iniciatyva dėl defektų nustatymo tenka užsakovui. Jis pirmiausiai turi turėti pagrindą trūkumų šalinimo arba nuostolių atlyginimo reikalavimui. Tik užsakovui surinkus ir pateikus rangovui pagrįstus įrodymus dėl darbų trūkumų, rangovui norint išvengti atsakomybės, atsiranda pareiga įrodyti darbų trūkumų susidarymo priežastis, šalinančias rangovo atsakomybę. Taigi, rangovas turi įrodyti objektyvias, nuo jo nepriklausančias priežastis, kurios galėjo neigiamai paveikti darbų kokybę.

Teismų nuomonės atsakomybės už darbų kokybę įrodinėjimo klausimu išsiskiria. Vienoje iš bylų, kasacinės instancijos teismas teigė, kad, kai nenustatoma rangovo atsakomybę šalinančių priežasčių, rangovas atsakys už netinkamą sutarties vykdymą be kaltės tik nustačius sutartinei civilinei atsakomybei atsirasti kitas būtinas sąlygas: sutarties sąlygų nevykdymą ar netinkamą vykdymą, nuostolių faktą ir priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų ir nuostolių (CK 6.246, 6.247, 6.249 straipsniai)²⁷. Tų pačių motyvų laikėsi ir žemesnių instancijų teismai.

Tačiau, kitoje byloje kasacinės instancijos teismas pažymėjo, kad užsakovas privalo įrodyti tik defektų faktą ir neprivalo įrodinėti rangovo neteisėtų veiksmų ir priežastinio ryšio tarp neteisėtų veiksmų ir nuostolių²⁸. Lyginant šiuos teismo sprendimus, manau, kad antrasis teismo sprendimas labiau atitinka darbų trūkumų įrodinėjimo principus statybos rangoje. Kadangi rangovas statybos rangoje veikia kaip specialistas, taigi, turi specialių žinių ir įgūdžių, tai užsakovas tikisi iš jo profesionalaus darbo rezultato. Ir, kaip numato

---

²⁷ Ibid., p. 26

²⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Parama“ v. UAB „Klaipėdos keliai“, bylos Nr. 3K-3-370/2007 (kat. 52.3; 24.1; 44.5.1)

civilinio kodekso 6.256 straipsnio 4 dalis, tokiu atveju rangovui už netinkamą prievolės vykdymą ar jos nevykdymą atsakomybė kyla be kaltės. Tuo atveju, kai nėra kitaip nustatyta įstatymo ar sutarties, ši įstatymo nuostata yra imperatyvi ir turi būti taikoma visais atvejais. Iš to seka, kad priežastinis ryšys tarp rangovo veiksmų ir nuostolių yra neįrodinėtina aplinkybė ir reikšmės rangovo atsakomybei neturi.

Praktikoje, užsakovas, norėdamas išvengti didesnių išlaidų pats samdo keletą rangovų atskiriems darbams atlikti. Pavyzdžiui, vienas rangovas atsakingas išlieti betoną, antras – sumūryti plytas, trečias – atlikti stogo dengimo darbus. Toks užsakovo pasirinkimas yra teisėtas ir, galbūt, pigesnis, tačiau iškilus klausimams dėl darbų kokybės, kaltės ir darbų trūkumų šalinimo, susiformuoja labai kebli situacija. Kiekvienas rangovas, tokiu atveju, siekia išvengti atsakomybės, taip perkeldamas kaltę kuriam nors kitam rangovui. Pavyzdžiui, jeigu siena suskilo, tai rangovas, atsakingas už plytų mūrijimą, kaltins rangovą, kuris liejo pamatus. O atsiradus tarpui tarp stogo ir sienos, rangovas, dengęs stogą, kaltins rangovą, mūrijusį plytas. Tokiu būdu, kaltės ir atsakomybės klausimai labai persipina ir tampa komplikuoti. Dėl to, vargu ar užsakovas laimi sutaupydamas? Ar tokiu būdu, vistiek jis nepatiria tam tikrų nuostolių? Be to, tokioje situacijoje tampa labai apsunkintas faktinių aplinkybių įrodinėjimas, kadangi susiduriama ne su vieno, o su kelių rangovų prieštaravimais ir argumentais.

Pagal CK 6.665 straipsnio 1 dalį, esant neesminiams darbo trūkumams dėl netinkamos darbo kokybės, užsakovas turi teisę reikalauti iš rangovo arba neatlygintinai pašalinti trūkumus per protingą terminą arba atitinkamai sumažinti darbų kainą arba atlyginti trūkumų šalinimo išlaidas. Šiomis alternatyvomis įstatymas nustatė tiek galimybę rangovui pačiam ištaisyti savo klaidas tam, kad statybos darbų pabaigoje būtų perduotas nepriekaištingas darbų rezultatas, tiek užsakovui galimybę prašyti to paties rangovo taisyti esamus darbų trūkumus ir nesamdyti kito rangovo. Užsakovui taip pat yra galimybė mokėti mažiau ir priimti darbus su trūkumais, arba, vis dėlto samdyti kitą specialistą – tai būtų labiausiai apsunkinta galimybė – ir darbų trūkumų šalinimo išlaidas išreikalauti iš pirmojo rangovo.

Užsakovas turi įstatyminę teisę nutraukti statybų rangos sutartį su rangovu. Tačiau, svarbu pažymėti, kad ši užsakovo teisė yra ypatinga. Ypatinga tuo, kad užsakovas įgija teisę nutraukti rangos sutartį ir reikalauti nuostolių atlyginimo tik tada, kai rangovas sutarties pažeidimų ar kitų trūkumų per protingą terminą nepašalina arba trūkumai yra esminiai ir nepašalinami.

Pažymėtina, kad teismai ne visada vadovaujasi sutarties nutraukimo pagrindus įrodančiomis aplinkybėmis, sprendžiant ar buvo pagrindas sutartį nutraukti. Vienoje iš

bylų, kurioje kilo ginčas dėl darbų kokybės, užsakovo iniciatyva buvo atlikta statinio ekspertizė²⁹. Statybos ekspertas savo išvadoje pažymėjo, kad kelio dangos statybos darbai atlikti nekokybiškai, kelio dangos konstrukciniai elementai įrengti su nuokrypiais nuo projektinių storių ir, kad šie nuokrypiai yra esminiai ir nepašalinami. Tačiau teismai sprendė, kad kelio danga vistiek yra tinkama eksploatuoti. Taip pat nusprendė, jog tai, kad kelio dangos defektų negalima pašalinti, nėra pakankama aplinkybė sutarčiai nutraukti. Manychiau, kad teismai, vadovaudamiesi tokiais motyvais, nesirėmė suformuota praktika, kad statybos objekto trūkumų esmingumas ir nepašalinamumas yra pagrįstos aplinkybės statybos rangos sutarties nutraukimui. Visų pirma, tai, kad tokias aplinkybes nustatė kvalifikuotas specialistas, sudaro pagrindą manyti, kad tokia išvada padaryta specialių žinių ir kvalifikuotos patirties visumos pagrindu. Antra, CK 6.665 straipsnio 3 dalis numato, kad užsakovo teisė nutraukti sutartį ir reikalauti atlyginti nuostolius atsiranda tada, kai sutarties pažeidimai ar trūkumai yra esminiai ir nepašalinami. Taip pat paminėtina ir teismo suformuota nuomonė: sprendžiant ar sutarties pažeidimas yra esminis, turi būti įvertinta, ar nukentėjusiosios šalies asmeniniai interesai dėl tokio pažeidimo buvo iš esmės suvaržyti, nes esminį sutarties pažeidimą lemia tai, ar nukentėjusioji šalis negavo didžiaja dalimi to, ką pagal sutartį per visą jos galiojimo laiką tikėjosi gauti, taip pat, ar nukentėjusiosios šalies teisėti ir pagrįsti lūkesčiai dėl numatytų sutarties vykdymo rezultatų, lieka neįgyvendinti vien dėl sutartį pažeidusių kontrahento veiksmų, ar ir dėl kitų priežasčių³⁰. Teismas, suformavęs tokią praktiką, turėjo tikslą užtikrinti civilinės teisės dalyvių susitarimų tvirtumą bei užtikrinti tinkamą civilinės apyvartos cirkuliavimą.

Taigi, eksperto išvadoje buvo vienareikšmiškai konstatuota, kad kelio dangos trūkumai yra esminiai ir nepašalinami, todėl užsakovas gauna iš esmės netinkamą sutarties įvykdymą. Tai neginčytinai turėtų būti pripažinta pakankamu pagrindu sutarčiai nutraukti. Priešingu atveju, būtų visiškai ignoruojamos užsakovo teisės ir teisėti interesai. Jam taip pat tektų ir nuostoliai, susiję su netinkamu darbo rezultatu, pasekmės už objekto, kuris yra su trūkumais, eksploatavimą.

Kalbant apie užsakovo teisę rinktis savo teisių gynimo būdus, dalykinėje sutarties šalių praktikoje prioritetas turėtų būti teikiamas rangovui pačiam ištaisyti darbų trūkumus

---

29 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje AB „Lithun“ v. UAB „JGK“ bylos Nr. 3K-3-375/2004 (kat. 47.3)

30 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų plenarinės sesijos 2004 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje J.Z. v. UAB „Baldras“, bylos Nr. 3K-P-346/2004 (kat. 37.8; 45.7)

arba leisti rangovui pasinaudoti teise neatlygintinai atlikti darbą iš naujo. Tada, be abejo, rangovui kiltų ir pareiga atlyginti užsakovui dėl netinkamo sutarties vykdymo atsiradusius nuostolius, tačiau užsakovas sutaupyto laiko ir pinigų prasme. Tik tokiu atveju, kai rangovas per protingą laiką darbų trūkumą nepašalina arba trūkumai yra esminiai ir nepašalinami, užsakovas galėtų pasinaudoti kitais jo teisių gynimo būdais: nutraukti sutartį ir reikalauti atlyginti nuostolius.

3.4. Užsakovo interesų užtikrinimas

Statybų rangos praktikoje susiformavusi problema, kai nesąžiningas rangovas įgija statybos įmonės akcijas tuo tikslu, kad atlikti vieno objekto darbus ir, paprastai, po to tyčia bankrutuoja. Ši problema sukelia tiek užsakovo teisių pažeidimą, tiek rangovo atsakomybės eliminavimą. Tokiu atveju užsakovai bando savo teises apginti reikšdami ieškinį bankrutuojančiai įmonei, tačiau pagal Įmonių bankroto įstatymą, bankrutuojančios įmonės statusą turinčiai įmonei reikalavimai gali būti pareikšti specialia tvarka – per kreditorinius reikalavimus, o tokios įmonės įsipareigojimai pagal sutartis yra sustabdomi³¹. Iš esmės tai užsakovui reiškia, kad jis gali pasinaudoti vienu savo teisių gynimo būdu – reikalauti, kad rangovas atlygintų už sutarties nevykdymą ar netinkamą vykdymą patirtus nuostolius. Tai taip pat reiškia, kad užsakovo nuostoliai gali būti ir neatlyginti, jeigu iš bankrutuojančios įmonės lėšų patenkinus pirmesnių eilių kreditorių reikalavimus, daugiau lėšų neliks. Iš kitos pusės, tokios situacijos skatina užsakovą domėtis rangovu, jo patirtimi, tikslais. Taip pat skatina ir didesnę šalių bendradarbiavimą bei atitinkamai užtikrinti savo teises.

Pasak GmbH Hydro Building Systems atstovo Lietuvoje³², yra galimybė rasti išeitį iš tokios situacijos. Užsakovo teises užtikrintų privalomas draudimas, apimantis nuostolių, susijusių su darbų trūkumais, atlyginimą. Pagal dabartinius reikalavimus, privalomojo civilinio draudimo objektas yra statinio projektuotojo ir rangovo civilinė atsakomybė už jų padarytą žalą užsakovui ir tretiesiems asmenims³³. Iš to seka, kad nekokybiškais darbais užsakovui padarytų nuostolių atlyginimo privalomasis civilinis draudimas neapima.

Pažymėtina, kad yra mechanizmas užsakovo interesams užtikrinti, tačiau neturi

---

31 Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais), Valstybės žinios, 2000, Nr. 64-1914

32 kita informacija ne vieša

33 Ibid., p.7

privalomojo pobūdžio. Užsakovo interesus apsaugoti galima dviem būdais: rangovo įsipareigojimus užtikrinant banko ar trečiųjų asmenų garantija. Ir antras būdas – rangovo įsipareigojimus užtikrinus draudimo bendrovės laidavimo raštu. Tiek vienas, tiek kitas būdas turi būti įtvirtinti sutartyje. Sutartis taip pat turi aiškiai apibrėžti tiek banko garantijos, tiek laidavimo rašto tipą, sumą, galiojimo trukmę bei pateikimo laiką. Skirtumas tarp šių dviejų įsipareigojimų užtikrinimo būdų yra tas, kad pasirenkant banko garantiją, garantas paprastai netikrina, ar pagrįstas užsakovo reikalavimas (t.y. ar rangovas tikrai pažeidė sutartį), tačiau tikrina ar tinkamai pateikti visi garantijoje nurodyti dokumentai. Tuo tarpu laidavimo atveju, laidavimo bendrovė, paprastai, tikrina pareikšto užsakovo reikalavimo pagrįstumą ir gali atsisakyti atlikti mokėjimą be teismo. Praktikoje, dėl paprastesnės procedūros, labiau naudojamosi banko garantija.

Tačiau, vėlgi, pažymint, jog pastarieji du sutarties užtikrinimo būdai yra alternatyviniai, jais nepasinaudojus, užsakovo interesai nuostolių dėl darbų kokybės atžvilgiu, lieka neapsaugoti. Kaip atsispindi praktikoje, neretai rangovai sutarties vykdymo eigoje tampa finansiškai nepajėgūs atlikti ne tik visų pagal sutartį sutartų darbų, bet kartais ir dalies darbų. Rangovas tampa nemokus, dėl to užsakovui lieka neatlyginti nuostoliai, patirti dėl blogos darbų kokybės, o taip pat rangovas neturi galimybės net ir pats ištaisyti darbų trūkumus. Dėl to, manyčiau, kad privalomu draudimu reikėtų apsaugoti ne tik trečiųjų asmenų interesus ir užsakovo turtą, bet ir dėl darbų kokybės patirtus nuostolius.

3.5. Rangovo atsakomybė už darbų trūkumus garantiniu darbų kokybės laikotarpiu

Rangovo atsakomybė už darbų kokybę išlieka ir pasibaigus statybos rangos sutarčiai. Įstatyme nustatyta rangovo atliktų darbų kokybės garantija – rangovas, jeigu ko kitą nenustato statybos rangos sutartis, per visą garantinį laiką užtikrina, kad statybos objektas atitinka normatyvinių statybos dokumentų nustatytus rodiklius ir yra tinkamas naudoti pagal sutartyje nustatytą paskirtį (CK 6.679 straipsnio 1 dalis).

Nustatant garantinio darbų kokybės termino pradžią, esminę reikšmę turi atliktų darbų perdavimo-priėmimo aktas tais atvejais, kai statybų rangos darbams nereikalingas statybos leidimas (pavyzdžiui, atliekant paprastąjį remontą) ir užbaigto objekto nereikia pripažinti tinkamu naudoti teisės aktų nustatyta tvarka. Visais kitais atvejais (pavyzdžiui, naujai pastatytas, rekonstruotas ar kapitališkai suremontuotas statinys) garantijos terminas pradedamas skaičiuoti nuo darbų atidavimo naudoti momento, kuris suprantamas kaip

darbų rezultato pripažinimas tinkamu naudoti³⁴.

Pažymėtina, kad esant rangovo ir užsakovo susitarimui dėl rangovo pareigos šalinti per garantinį laikotarpį atsiradusius darbų trūkumus, net ir darbų priėmimo metu užsakovui nenurodžius darbų trūkumų, jis nepraranda teisės remtis trūkumų faktu, jeigu trūkumai buvo neakivaizdūs. Rangovas, siekdamas išvengti atsakomybės garantiniu darbų kokybės laikotarpiu, turi įrodyti, kad defektai atsirado dėl objekto ar jo dalių normalaus susidėvėjimo, jo netinkamo naudojimo ar užsakovo arba jo pasamdytų asmenų netinkamai atlikto darbo ar dėl kitų jų kaltų veiksmų. Ši nuostata yra ypatinga tuo, kad rangovas gintis nuo atsakomybės garantiniu darbų kokybės laikotarpiu gali tik esant tam tikrom aplinkybėm, už kurias rangovas negali atsakyti ir negali jų kontroliuoti. Dar viena ypatybė yra ta, kad šioje nuostatoje įtvirtinta rangovo pareiga tinkamai ir kuo geriau atlikti statybos darbus, kad įstatyme ar sutartyje nustatytą tam tikrą laiką užsakovas galėtų be sunkumų naudotis objektu ar kitu darbų rezultatu ir objektas ar darbų rezultatai per visą tą laiką nepakistų.

Aptariant darbų kokybės garantijos ypatumus, pažymėtina dar viena įstatymo nuostata – CK 6.697 straipsnio 4 dalis, kurioje įtvirtintas reikalavimas sustabdyti garantinį terminą tiek laiko, kiek objektas negalėjo būti naudojamas dėl nustatytų defektų, už kuriuos atsako rangovas. Šis imperatyvas reiškia, kad garantinio termino esmė yra tinkamo darbo rezultato nekintamumas jį naudojant per tam tikrą laiką, o, jeigu objektas negalėjo būti naudojamas, tai ir garantinis terminas yra sustabdomas. Šiame imperatyve taip pat nustatyta, kad garantinis terminas sustabdomas gali būti tada, kai darbo rezultatas jau yra priimtas ir garantinis terminas jau pradėtas skaičiuoti.

Garantiniu laikotarpiu nustatyti defektai, atsiradę dėl rangovo kaltės, šalinami tokia tvarka: pirmiausia, užsakovas vadovaudamasis statybos techninio reglamento STR 1.11.01:2002 „Statinių pripažinimo tinkamais naudoti tvarka“ 33 punktu, pakviečia rangovą, aktu užfiksuoja defektus ir susiderina jų pašalinimo laiką. Rangovui neatvykus arba jam nesutikus pasirašyti akto, užsakovas šį aktą pasirašo vienašališkai. Rangovas šiuos defektus privalo pašalinti savo lėšomis. Jeigu rangovas atsisako juos šalinti arba nepašalina sutartu laiku, užsakovas gali defektus pašalinti ūkio būdu³⁵ arba kito rangovo jėgomis.

Rusijos Federacijos civilinio kodekso nuostatos, reglamentuojančios statybos rangos

---

34 VAINORIS, Julius. *Statybos darbų kokybės garantija, pretenzijų dėl kokybės pareiškimas*. Statybų žinios, 2009, nr. 18(27), p. 28-29

35 tai toks statybos organizavimo būdas, kai statybos darbai atliekami ir tinkamas naudoti statinys sukuriamas statytojo rizika, nesudarius statybos rangos sutarties, naudojant statytojo darbo jėgą, jam priklausančius statybos produktus, įrenginius.

teisinius santykius, iš esmės yra panašios į Lietuvos. Tačiau kai kurios nuostatos suteikia šalims didesnę susitarimo laisvę. Pavyzdžiui, Rusijos Federacijos civilinio kodekso 724 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad, jeigu kitaip nenustatyta įstatyme ar sutartyje, garantinis laikotarpis pradedamas skaičiuoti nuo tada, kai užsakovas priėmė arba turėjo priimti darbų rezultatą³⁶. Lietuvos teisėje ši nuostata įtvirtinta imperatyvu CK 6.698 straipsnio 2 dalyje. Garantinio termino pradžios nustatymas konkrečiu įvykiu (kai užsakovas priėmė ar turėjo priimti darbų rezultatą) yra pakankama ir aiškiai suprantama sąlyga tam, kad šalys galėtų nustatyti savo teisių ir pareigų pradžią garantiniu darbų kokybės laikotarpiu. Todėl, lyginant minėtas nuostatas, nelaikytina dideliu privalomumu šalims savo nuožiūra keisti šią įstatyminę nuostatą, kaip tą leidžia Rusijos Federacijos įstatymas.

3.6. Rangovo atsakomybė už statinio sugriuvimą

Rangovo atsakomybė už statinio sugriuvimą numatyta CK 6.696 straipsnyje. Šioje nuostatoje kartu įtvirtintas ir atsakomybės bendrumas, kuris apima rangovo, projektuotojo ir statybos techninio prižiūrėtojo atsakomybę, jeigu objektas sugriuvo dėl projektavimo, konstrukcijų ar statybos darbų defektų ar netinkamo žemės grunto.

Analizuojant šią nuostatą ir ją sistemiškai aiškinant su garantijos terminus įtvirtinančiomis nuostatomis, darytina išvada, kad minėtai rangovo atsakomybei kilti turi būti tokios sąlygos:

1. turi būti nustatytas statinio sugriuvimo faktas ir tai, kad pastatas sugriuvo dėl rangovo atliktų darbų tam tikrų trūkumų;
2. rangovas neįrodo, kad objektas sugriuvo dėl projektuotojo ar techninio prižiūrėtojo kaltės ar užsakovo kaltų veiksmų;
3. objektas sugriuvo per garantinį terminą.

Statybos įstatymo 36 straipsnio 2 dalis nustato, kad rangovas Civilinio kodekso nustatyta tvarka atsako už statinio sugriuvimą ar per garantinį terminą nustatytus defektus³⁷. Toks atsakomybės formulavimas suponuoja mintį, kad pagal Statybos įstatymą statinio sugriuvimui garantinis terminas netaikomas. Tačiau, CK 1.3 straipsnio 2 dalis nurodo, kad, jeigu yra Civilinio kodekso ir kitų įstatymų prieštaravimų, taikomos Civilinio kodekso normos, išskyrus atvejus, kai Civilinis kodeksas suteikia pirmenybę

---

³⁶ Ibid., p 11

³⁷ Ibid., p. 7

kitų įstatymų normoms. Šiuo atveju, jokių nustatytų išimčių nėra, dėl to bus taikomos Civilinio kodekso nuostatos. Iš to seka, kad statinio sugriuvimui taikomi garantiniai terminai.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta šioje dalyje, darytina išvada, kad didelę reikšmę statybų rangoje turi šalių bendradarbiavimas. Nuo tinkamo šalių bendradarbiavimo priklauso ir atsakomybės už darbų kokybę pasiskirstymas tarp užsakovo ir rangovo. Taip pat pažymėtina, kad įrodinėjant atsakomybę už darbų trūkumus, būdingas tam tikras įrodinėjimo naštos pasiskirstymas tarp šalių: užsakovas turi įrodyti darbų trūkumų faktą, o rangovas, norėdamas išvengti atsakomybės, turi įrodinėti aplinkybes, atleidžiančias jį nuo atsakomybės. Dėl užsakovo teisių, nustčius darbų trūkumus tiek darbų eigoje, tiek ir garantiniu darbų kokybės laikotarpiu, pasakytina, kad praktikoje prioritetas teikiamas užsakovui ginti savo teises tokiu teisės gynimo būdu, kuris būtų konkrečioje situacijoje ekonomiškė už kitus (pavyzdžiui, reikalauti, kad rangovas pats ištaisytų darbų trūkumus) ir, kaip paskutinė galimybė, gali būti reikalaujama nutraukti sutartį ir atlyginti nuostolius.

4. FIDIC SUTARTIES YPATUMAI STATYBOS RANGOS SUTARTINIUOSE TEISINIUOSE SANTYKIUOSE

Kadangi statybos rangos sutartys pasirenkamai gali būti sudaromos pagal FIDIC sutarčių standartą, tai tikslinga aptarti ir bus šioje dalyje aptarti ir įvertinti rangovo atsakomybę už darbų kokybę, darbų perdavimo – priėmimo tvarką, subrangos santykius reglamentuojančių nuostatų panašumai ir skirtumai nuo Civilinio kodekso nuostatų šiais aspektais.

FIDIC sutarčių pagrindu atsakomybė dėl darbų trūkumų kilimo turi tam tikrų ypatumų. Jeigu rangovas nepašalina darbų trūkumų per protingą laiką, užsakovas gali nustatyti datą, iki kurios ištaisyti darbų trūkumus, apie tai tinkamai informuojant rangovą³⁸. Jeigu rangovas nepašalina darbų trūkumų iki nustatytos datos, užsakovas turi teisę:

1. protingu būdu, rangovo rizika ir išlaidomis įvykdyti darbus pats ar pavesti tą padaryti kitiems asmenims, bet rangovas neatsako už tokius darbus; išlaidos, kurias patyrė užsakovas šalindamas darbų trūkumus, yra padengiamos rangovo.
2. reikalauti sumažinti sutarties kainą.
3. jeigu darbų trūkumai yra tokie dideli, kad užsakovas negauna visų ar dalies darbų, užsakovas turi teisę nutraukti sutartį, taip pat susigrąžinti visas sumas, kurios buvo jau sumokėtos už tuos darbus. Taip pat rangovas turi padengti demontavimo, statybvietės išvalymo išlaidas, įrenginių ir medžiagų grąžinimo išlaidas.

Įdomu pažymėti, jog pirmu atveju numatyta rangovo rizika už užsakovo ar kitų rangovų vykdomus darbus darbų trūkumų šalinimo atveju. Tokioje situacijoje rangovui tektų atsakomybė už, pavyzdžiui, netyčinę žalą. Tačiau užsakovas atsakys už trūkumų ištaisymą. Šią sąlygą sulyginus su Civilinio kodekso nuostatomis, ji neturėtų patekti į FIDIC sutartį, kadangi rangovas neprisiimtų rizikos už užsakovo pasamdytų asmenų padarytą žalą, pirmiausia, dėl to, kad būtų vadovaujamas teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principu. Tai taip pat negali būti aiškinama kaip bausmė rangovui už tai, kad jo darbai atlikti su trūkumais. Antra, Lietuvos įstatymai numato privalomą rangovo civilinės atsakomybės draudimą. Taigi, šioje dalyje įvardinti „kiti asmenys“ taip pat būtų rangovai ir jie turėtų taip pat apdrausti savo civilinę atsakomybę privalomu draudimu.

Antra ir trečia sąlygos savo prasmėmis atitinka Civilinio kodekso 6.665 straipsnio 1 dalies 2 punktą ir to paties straipsnio 3 dalį.

---

38 FIDIC Conditions of contract for construction for building and engineering works designed by the employer. 1999, Geneva.

FIDIC sutarties 4.4 punktas numato draudimą rangovui pasitelkti subrangovą visiems darbams. Lyginant šią nuostatą su Civilinio kodekso nuostatomis, reglamentuojančiomis rangovo teisę pasitelkti subrangovus, yra aiškus sąlygų nesutapimas, kadangi pagal CK 6.650 straipsnio 1dalį rangovas turi teisę tiek darbų dalį, tiek visus darbus perduoti subrangovui. Atsižvelgiant į tai, kad FIDIC sutarties nuostatos yra derinamos su nacionalinės teisės įstatymų nuostatomis, dėl to, derinant šią FIDIC nuostatą, ją būtų galima pakeisti.

FIDIC sutartis be subrangovo (sutarties 4 dalis), taip pat numato „paskirtojo subrangovo“ sąvoką, jo teises ir pareigas (sutarties 5 dalis). Tai – subjektas, kuris sutartyje nurodytas kaip paskirtasis subrangovas arba, kurį inžinierius³⁹ pagal 13 straipsnį [pakeitimai ir pataisymai] nurodo įdarbinti kaip subrangovą. Tai yra viena iš perteklinių FIDIC sutarties nuostatų. Ši nuostata taip pat įrodo FIDIC sutarties sudėtingumą ir perteklinį detalizavimą, sutarties šalių teisinių santykių painumą. Pagal Civilinį kodeksą, subrangovas yra rangos sutarties šalis, kurią rangovas pasitelkia savo prievolėms įvykdyti. Kadangi įstatyme nėra nurodyta, kad subrangovas atlieka darbus tik tam tikrais darbų vykdymo etapais, tai reiškia, kad rangovas gali pasitelkti subrangovą visiems darbų vykdymo etapams. Tokia nuostata reiškia ekonomišką ir efektyvų šalių dalyvavimą statybos rangos sutartiniuose santykiuose. Antai, pagal FIDIC sutarties minėtą nuostatą, esant tam tikriems sutarties pakeitimams, inžinierius nurodo rangovui įdarbinti kitą subrangovą darbams pagal pakeistą sutartį, vykdyti. Tokia sąlyga vertintina kaip neekonomiška ir net netikslinga, kadangi nėra jokių pagrįstų motyvų dėl ko tas pats subrangovas, kuris jau vykdo darbus, negali jų vykdyti ir pagal pakeistą sutartį. Tai taip pat reiškia ir keblumą atsakomybės už darbų kokybę nustatymo atžvilgiu – darbų vykdyme atsiranda subjektas, kuris vykdo kito subjekto jau pradėtus darbus. Tokioje situacijoje tampa apsunkintas įrodinėjimas kurio subrangovo padarytos klaidos lėmė blogą darbų kokybę.

Pažymėtina, kad ir tarp pačių FIDIC sutarties nuostatų yra prieštaravimų ir netikslumų. Pavyzdžiui, 11.9 punktas numato, kad rangovo prievolės neturi būti laikomos atliktos tol, kol inžinierius jam neišdavė atlikimo pažymos⁴⁰, nuroydamas joje datą kada rangovas baigė vykdyti sutartines prievoles. Taip pat šioje sutarties nuostatoje nurodoma, kad atlikimo pažyma išduodama per 28 dienas nuo pranešimo apie defektus dienos arba po to, kai rangovas baigė visus darbus bei ištaisė defektus. 11.10 puntas įtvirtina sąlygą, kad išdavus atlikimo pažymą, kiekvienai šaliai lieka prievolė įvykdyti visus tuo metu

---

39 inžinierius yra užsakovo atstovas.

40 atlikimo pažyma prilyginama darbų perdavimo-priėmimo aktui.

nebaigtus vykdyti įsipareigojimus. Taigi, pagal pirmąją nuostatą suprantama, kad atlikimo pažyma išduodama tik pabaigus darbus ir ištaisius defektus, tačiau antroji nuostata tam prieštarauja – nurodo, kad darbai gali būti baigti, o defektai ištaisyti ir išdavus atlikimo pažymą. Šiose nuostatose nėra aptartos darbų su defektais priėmimo sąlygos. Kaip įtvirtinta sutarties 11.9 punkte, pakanka tik, kad atlikimo pažymoje būtų data kada rangovas baigė vykdyti sutartines prievoles. Iš datos galima spręsti apie darbų atlikimo faktą; ar atlikti darbai neturi trūkumų laiko atžvilgiu, tačiau iš datos negalima spręsti ar užsakovą tenkina rangovo atliktų darbų kokybė; ar jis turi kokių nors pastabų priimdamas darbus.

Taigi, Civilinio kodekso nuostatos, kurios numato, kad darbų perdavimo – priėmimo akte turi būti aiški informacija (darbų trūkumų nurodymas, jų pašalinimo būdas ir laikas), konkrečios darbų perdavimo – priėmimo akto pasirašymo sąlygos (aktas pasirašomas tada, kai darbai atlikti tinkamai arba darbų trūkumai taisomi po akto, kuriame jie nurodomi, pasirašymo) yra išsamesnės ir aiškesnės negu minėtos nuostatos pagal FIDIC sutartį.

FIDIC sutarties 10.2 punkte yra detalizuota situacija, kai darbų priėmimo etapais atveju pradedama naudotis tam tikra darbo dalimi, kuri dar nėra teisiškai priimta. Tokie užsakovo veiksmai sukelia tam tikras pasekmes:

1. užsakovui, pradėjus naudotis tam tikra darbo dalimi, kuri dar nėra rangovo jam perduota aktu, laikoma, jog ši darbo dalis yra priimta nuo naudojimosi ja dienos.
2. rangovo atsakomybė už rūpinimąsi ta darbo dalimi baigiasi nuo tada, kai atsakomybė už tą darbo dalį turi pereiti užsakovui.
3. inžinierius, rangovui pareikalavus, privalo tai darbų daliai išduoti perėmimo pažymą.

Aukščiau minėti užsakovo veiksmai taip pat sudaro pagrindą rangovui iš užsakovo reikalauti turėtų nuostolių kompensavimo.

Civiliniame kodekse nėra tiesiogiai numatytų pasekmių užsakovui, jeigu jis pradeda naudotis tam tikru darbo rezultatu jo dar nepriėmęs iš rangovo. Dėl to įdomu išanalizuoti minėtą FIDIC sutarties nuostatą ir atskleisti jos pagrindumą.

Iš esmės, jeigu jau užsakovas pradėjo naudoti rangovo atliktą tam tikrą darbo rezultatą, tai laikytina, kad jis jau savo veiksmis atliko tam tikrą intervenciją į tą darbo rezultatą, taigi, ir išreiškė valią dėl tinkamumo ir sutikimo su tuo darbo rezultatu. Be to, užsakovui pradėjus naudoti tam tikrą darbo dalį, galima tikėtis ir tam tikro poveikio tai darbo daliai. Dėl to, pagrįstai rangovo atsakomybė dėl tokių užsakovo veiksmų neturėtų kilti, o užsakovas turėtų būti laikomas priėmęs tą konkretų darbo etapą.

Antroje dalyje nustatyta, kad rangovo pareiga rūpintis tam tikra darbo dalimi, kurią pradėjo naudoti užsakovas, pasibaigia. Šioje sutarties nuostatoje „pareigos rūpintis pasibaigimą“ reikėtų suprasti kaip rangovo atleidimą nuo atidaus ir rūpestingo elgesio, darbų vykdymo toje dalyje nebuvimą, neatsakymą už tos darbo dalies atsitiktinį žuvimą ar sugadinimą. Tai reiškia, kad rangovas savo prievolės prasme tampa laisvas to konkretaus darbo rezultato atžvilgiu, tačiau tai nereiškia, kad jis neatsakys už tam tikrus atliktų darbų trūkumus, jeigu bus nustatyta, jog tie trūkumai atsirado dėl jo kaltės. Rangovo atsakomybė eliminuojama tik dėl tų pasekmių, kurios kils užsakovui pradėjus naudoti teisiškai neperduotą darbo dalį.

Jeigu užsakovas pradėjo naudoti konkretų darbo rezultatą, tai rangovas tuo pagrindu, kad užsakovas laikomas perėmęs atliktus darbus, turi teisę pareikalauti inžinieriaus (užsakovo atstovo), kad išduotų perėmimo pažymą. Tai reiškia, kad rangovas turi teisę reikalauti, kad užsakovo valia naudotis tam tikra darbo dalimi būtų įforminta teisiškai.

Iš FIDIC sutarties nuostatų analizės pastebėtina, kad iš esmės nuostatos, susijusios su rangovo atsakomybe už darbų trūkumus, ir pagal individualias sutarties sąlygas (pagal Civilinį kodeksą) ir pagal standartines sutarties sąlygas (pagal FIDIC sutartį) yra reglamentuotos vienodai, tačiau yra ir skirtumų. Pavyzdžiui, FIDIC sutartis detalizuoja rangovo veiksmus, kai užsakovas pradeda naudotis darbų rezultatu jo neperėmęs iš rangovo; taip pat numato, kad, kai darbų trūkumus šalina kiti rangovai, tai pirmasis rangovas atsakytų už netyčinę žalą. Tačiau FIDIC sutarties nuostatas perkeliant į nacionalines sutartis, reikėtų tikrinti ar jos neprieštarauja nacionaliniams įstatymams, nes, kaip minėta, yra prieštaravimų.

5. TERMINAI PRETENZIJOMS DĖL DARBŲ TRŪKUMŲ PAREIKŠTI

Šioje dalyje bus aptarta galimybė pareikšti rangovui pretenziją, o taip pat ir reikalavimą teisme dėl darbų trūkumų. Kadangi tam tikrų įstatymo nustatytų terminų laikymasis yra privalomas pareiškiant pretenzijas bei reikalavimus dėl atliktų darbų kokybės, dėl to svarbu išanalizuoti kokie yra įstatymo nustatyti terminai galimybei pasinaudoti aukščiau išvardintiems teisių gynimo būdams, jų praleidimo pasekmes, teismų nuomonės minėtų terminų taikymo aspektu.

Tam, kad būtų užtikrintas sutartinių teisinių santykių stabilumas statybos rangoje, užkirstas kelias šalių piktnaudžiavimui savo teisėmis, įstatyme yra įtvirtinti terminai, per kuriuos gali būti pateikiamos pretenzijos dėl darbų trūkumų.

Sistemiškai aiškinant CK nuostatas, įtvirtinančias statybos rangos sutarties šalių bendradarbiavimo principą (CK 6.691 straipsnis) ir nuostatas, kuriomis apibrėžiamas darbų trūkumų nustatymo terminas, darytina išvada, kad užsakovo pareiga pranešti rangovui apie nustatytus darbų trūkumus kyla iš šalių bendradarbiavimo principo. Taigi, problema yra tame, kad užsakovas ne visada veikia operatyviai ir ne visada stengiasi kuo greičiau pranešti rangovui apie nustatytus darbų trūkumus.

Kai nėra nustatyto garantinio termino darbų kokybei, tai įstatymas numato, kad darbų trūkumai turi būti nustatyti per protingą terminą, tačiau, kuris negali būti ilgesnis kaip dveji metai nuo darbų rezultato perdavimo, jeigu kitaip nenustatyta įstatymo ar sutarties (CK 6.666 straipsnio 2 dalis). Šiame kontekste yra svarbus atliktų darbų perdavimo ir priėmimo momento nustatymas. Iš to seka, kad, jeigu šalys netinkamai įformina ar visai neiformina atliktų darbų perdavimo – priėmimo akto, joms tenka įrodinėti atskaitos tašką, nuo kurio skaičiuotini dveji metai. Tai taip pat parodo užsakovo ir rangovo bendradarbiavimo stokos problemą. Būtent tokia problematika susiklostė ginče dėl apmokėjimo ir dėl darbų trūkumų, kuriame šalys nebuvo įforminusios atliktų darbų perdavimo – priėmimo. Tokiu atveju, kasacinės instancijos teismas nurodė, kad šalių teisių apsaugą turi lemti ne tai, įvyko ar ne darbų perdavimas – priėmimas įstatymų nustatyta tvarka, bet vertinimai, ar užsakovas tikrai nustatė darbų rezultato trūkumus, padarė tą per protingą laiką, bet ne ilgesnį kaip du metai nuo darbų rezultato faktinio naudojimo pradžios⁴¹. Tačiau pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai buvo kitos nuomonės. Šių teismų sprendimai buvo motyvuojami tuo, kad įstatymas numato termino

---

41 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Autokausta“ v. A.V. Nr. 3K-3-535/2009 (kat. 52.2; 52.3)

pretenzijoms dėl darbų trūkumų pareikšti pradžia laikyti darbų perdavimo – priėmimo akto pasirašymo momentą. Todėl, konstatavus, kad tokio dokumento nebuvo, teismai sprendė, kad nebuvo ir prasidėjęs senaties terminas. Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo tendencija, nagrinėjant bylas, yra vadovautis ne tik formaliomis įstatymo nuostatomis, bet ir faktinėmis bylos aplinkybėmis, tai šiuo atveju vertinant ar įvyko darbų perdavimas – priėmimas taip pat turėjo būti atsižvelgta ne tik į tai, kad nebuvo tinkamo dokumento, bet ir į tai, kad rangovas vis dėlto išreiškė valią konkretų darbų rezultatą perduoti, o užsakovas – priimti (naudojosi darbo rezultatu ir ilgą laiką vykdė atsiskaitymus). Taigi, šalims tinkamai neįforminus darbų rezultato perdavimo ir priėmimo, nelaikoma, kad darbai nebuvo priimti. Esant tokiam įstatymo nuostatų pažeidimui, reikia atsižvelgti į faktines aplinkybes ir darbų rezultato perdavimą bei priėmimą vertinti pagal jas.

Civilinio kodekso 6.667 straipsnio 1 dalis įtvirtina vienerių metų senaties terminą, reikalavimams dėl darbų trūkumų pareikšti. To paties straipsnio 3 dalis įtvirtina kokia tvarka turi būti skaičiuojamas pirmoje dalyje nurodytas ieškinio senaties terminas – nuo pareiškimo apie trūkumus dienos, jeigu apie trūkumus buvo pranešta per garantinį terminą. Taip pat 6.697 straipsnio 5 dalis numato, kad užsakovas, nustatęs tam tikrus darbų defektus garantiniu laikotarpiu, privalo per protingą terminą nuo jų nustatymo apie tai pranešti rangovui. Sistemiškai aiškinant šias tris įstatymo nuostatas, suprantama tam tikra veiksmų ir pasekmių seka. Esant nustatytam darbų kokybės garantiniam terminui, ir šiuo terminu nustačius tam tikrus darbų trūkumus, pirmiausia, užsakovui kyla pareiga per protingą laiką, kuris priklauso nuo atliktų darbų apimties, nustatytų trūkumų sudėtingumo ir kt., pranešti apie tai rangovui. Būtent nuo tokio pranešimo skaičiuojamas senaties terminas reikalavimui pareikšti teisme.

Pavyzdžiui, Italijos statybų teisėje yra nustatytas konkretus terminas, per kurį užsakovas turi informuoti rangovą apie paaiškėjusius darbų defektus. Tą užsakovas turi padaryti per šešiasdešimt dienų nuo neakivaizdžių darbų defektų paaiškėjimo. Be to, ieškinio senaties terminas yra dveji metai nuo darbų pabaigos. Tyčinio darbų defektų paslėpimo atveju ieškinio senatis – penki metai⁴². Taigi, palyginus su Lietuvos Respublikos įstatymo nuostatomis, reglamentuojančiomis pretenzijų ir reikalavimų dėl darbų trūkumų pateikimo terminus, yra skirtumų ir laikotarpio, per kurį užsakovas turi informuoti rangovą apie rastus darbų trūkumus, nustatyme, ir ieškinio senaties terminų suskirstyme pagal tai, ar defektai buvo paslėpti tyčia ar ne. Manau, kad konkrečiu dienu

---

42 Ibid., p. 21

skaičiumi apibrėžtas terminas, per kurį turi būti pateikta pretenzija rangovui, sutartiniuose santykiuose šalims nesukeltų tiek daug diskusijų, kaip tą terminą įvardinus „protingu“. Konkretus dienų skaičius būtų aiškesnė sąlyga ne tik užsakovui ginant savo teises, bet ir apsaugant rangovo teises nuo „protingo“ termino interpretavimo. Taip pat yra tikslingas ieškinio senaties diferencijavimas Italijos teisėje. Išties tyčia paslėptiems defektams nustatyti reikia kur kas daugiau laiko, nes jie paslėpti tendencingai ir tuo tikslu, kad užsakovas jų nerastų. Dėl to pagrįstas yra ir nustatytas ilgesnis terminas užsakovo teisėms ginti. Be to, toks diferencijavimas atlieka ir rangovo baudimo funkciją už jo nesažiningus veiksmus. Pagal Lietuvos įstatymus, rangovas atsako lygiai taip pat ar jis darbų trūkumus slėpė ar ne, išskyrus įstatymuose įtvirtintą atsakomybę per garantinį terminą.

Taigi, apibendrinant pretenzijos ir reikalavimo dėl darbų trūkumų pateikimo terminų ypatumus, pasakytina, kad esminę reikšmę turi atliktų darbų perdavimo ir priėmimo faktas. Tačiau, nepriklausomai nuo to, kad buvo pažeistas įstatymas (kai šalys darbų perdavimo – priėmimo neįformina aktu), turėtų būti vertinama ar šalys aiškiai išreiškė valią konkrečius darbus perduoti ir priimti, ar užsakovas naudojosi darbo rezultatu ir už jį vykdė mokėjimus, ar buvo reiškiamos pretenzijos dėl darbų kokybės.

6. RANGOVO IR SUBRANGOVO TEISINIAI SANTYKIAI STATYBOS RANGOJE

Kadangi dažnai statybos rangos sutartiniuose teisiniuose santykiuose pasitelkiami tretieji asmenys (subrangovai) darbams atlikti, tai taip pat susidaro tam tikri klausimai dėl atsakomybės už darbų kokybę prieš užsakovą. Todėl šioje dalyje bus aptartas generalinio rangovo ir subrangovo atsakomybės santykis prieš užsakovą, šiuo aspektu bus nagrinėjama nevienoda teismų praktika. Taip pat bus analizuojama situacija, kai nėra užsakovo sutikimo, kad rangovas pasitelktų trečiuosius asmenis. Šioje dalyje bus analizuojamas ieškinio senaties taikymas subrangovo ir generalinio rangovo reikalavimams, nes ne visada teismai vienodai supranta ir taiko būtent iš subrangos teisinių santykių kylančius reikalavimų senaties terminus.

Pagal CK 6.650 straipsnio 3 dalį, generalinis rangovas atsako užsakovui už subrangovo veiksmus. Šių santykių ypatumas yra tas, kad subrangovas neatsako tiesiogiai užsakovui už atliktus darbus. Subrangovas atsakingas generaliniam rangovui. Svarbu pažymėti, kad yra vienintelė išimtis, kai kyla tiesioginė subrangovo atsakomybė užsakovui – tada, kai užsakovas, generaliniam rangovui leidus, sudaro tiesiogines sutartis su trečiaisiais asmenimis dėl tam tikrų darbų atlikimo.

JAV statybų teisėje užsakovo, rangovo ir subrangovo santykių sistemai taikomos „flow down“ ir „flow up“ taisyklės⁴³. Pagal šias taisykles į statybos subrangos sutartį yra įtraukiamos sąlygos, kad subrangovui tenka tokios apimties atsakomybė prieš generalinį rangovą, kokios apimties atsakomybė tenka generaliniam rangovui prieš užsakovą („flow up“ taisyklė). Ir generalinis rangovas turi tiek teisių subrangovo atžvilgiu, kiek užsakovas jų turi generalinio rangovo atžvilgiu („flow down“ taisyklė). Akivaizdu, kad pagal šias taisykles yra suvaržomi šalių tarpusavio santykiai ta prasme, kad šalių teisės ir pareigos yra viena kitos įtakojamos ir negali būti keičiamos (išplečiamos ar ribojamos). Toks statybos rangos teisinių santykių nustatymas apsunkina sutarties šalių santykius, daro juos sudėtingus ir darbų eigoje dėl to pagrįstai gali kilti papildomų ginčų. Lietuvos statybų teisėje tokie ribojimai nėra nustatyti, dėl to generalinis rangovas su subrangovu gali sutartyje aptarti individualius santykius, jeigu tai neprieštarauja įstatymams ir pagrindinei sutarčiai.

Generalinio rangovo atsakomybės dydžiui turi reikšmės subrangovų skaičius. Kuo daugiau subrangovų pasitelkia generalinis rangovas, tuo labiau segmentuota tampa jo

---

43 OVERTONE, Currie. *A construction subcontracting: a legal guide for industry professionals*. New York, 1991, p. 45

atsakomybė už darbų kokybę. Atsakomybės sudėtingumas pasireiškia tuo, kad, jeigu bent vienas subrangovas neatlieka tinkamai savo pareigų, kiti subrangovai taip pat gali tinkamai neįvykdyti savo pareigų, kas gali sąlygoti galutinio rezultato žlugimą⁴⁴.

Taigi, statybos subrangos sutartiniuose santykiuose generaliniam rangovui tenka kontroliuoti subrangovo darbų kokybę. Tačiau, pažymėtina, kad vertinant subrangovo atsakomybę, atsižvelgtina į tai ar generalinis rangovas turėjo sutartinę pareigą ir galimybę tikrinti darbus; ar generalinis rangovas neprieštaravo jų vykdymo eigai, terminams ir kokybei; į kitas svarbias aplinkybes.

Vertinant ar už darbų kokybę atsakomybė gali būti taikoma tik subrangovui, ar subrangovui ir generaliniam rangovui subsidiariai, reikia išanalizuoti ir generalinio rangovo veiksmus. Vienoje iš bylų, kurioje buvo sprendžiamas ginčas tarp subrangovo ir generalinio rangovo dėl darbų kokybės ir turto, kuris buvo perduotas subrangovui patikėjimo teise, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad yra būtina nustatyti ne tik subrangovo, bet ir generalinio rangovo atsakomybės, susijusios su nepakankama subrangovo darbų kontrole, apimtį⁴⁵. Tačiau, apeliacinės instancijos teismas buvo kitos nuomonės. Apeliacinės instancijos teismas sprendė, kad už objekte atliktus darbus kaltas, tiesiogiai juos atlikęs, subrangovas. Dar kitos nuomonės laikėsi pirmosios instancijos teismas, kuris sprendė, kad už darbus buvo tiesiogiai atsakingas subrangovas, kadangi jis pagal įstatymą tiesiogiai atsako užsakovui. Minėta, kad vertinant rangovo ir subrangovo atsakomybę prieš užsakovą, turėtų būti išsiaiškinta ar generalinis rangovas turėjo teisę ir galimybę kontroliuoti subrangovo darbus. Taigi, ar jis galėjo vykdyti savo pareigą taip, kad už jos nevykdymą kiltų atsakomybė? Nustačius, kad generalinis rangovas turėjo teisinį pagrindą ir galimybę kontroliuoti subrangovo veiksmus, už neigiamas subrangovo veiksmų pasekmes turėtų atsakyti ir generalinis rangovas. Priešingu atveju, kaip teigia Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, būtų pažeista prievolė saugoti patikėtą turtą, kontroliuoti subrangovo prievolės vykdymą, pasirinkti tinkamą subrangovą ir už jį atsakyti.

Subrangos teisiniuose santykiuose yra svarbus senaties termino nustatymas. Pažymėtina, kad teismai ne visada vienodai taiko ir aiškina teisės normas, reglamentuojančias senaties terminus statybos subrangos teisiniuose santykiuose. Vienoje

---

44 Ibid., p. 43

45 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje AB „Lietuvos draudimas“ v. UADB „Seesam Lietuva“, bylos Nr. 3K-7-466/2004 (kat. 67; 39.2.4; 39.4; 39.6.2.11)

iš bylų, kurioje buvo nagrinėjamas generalinio rangovo ir subrangovo ginčas dėl nuostolių atlyginimo, buvo sprendžiamas ir senaties termino taikymo reikalavimui klausimas. Pirmojoje instancijoje teismas nusprendė ieškovo (generalinio rangovo) reikalavimo netenkinti, motyvuodamas tuo, kad reikalavimams dėl darbų trūkumų taikoma vienerių metų ieškinio senaties terminas, kuris prasideda nuo pareiškimo apie trūkumus dienos, kai darbams nustatomas garantinis terminas.

Kasacinis teismas buvo kitos nuomonės ir savo sprendimą motyvavo tuo, kad ginčas kilo ne dėl darbų kokybės, o dėl generalinio rangovo reikalavimo atlyginti nuostolius. Tokiam reikalavimui pareikšti įstatymas numato trejų metų ieškinio senaties terminą (CK 1.125 straipsnio 8 dalis), kuris kreipimosi į teismą dieną nebuvo pasibaigęs. Kasacinis teismas taip pat nurodė, kad tuo atveju, kai pagal rangos sutartį atliktus darbus užsakovui perduoda ir už jų kokybę atsako generalinis rangovas, tai užsakovo ir generalinio rangovo reikalavimams dėl darbų trūkumų, taikomas vienerių metų ieškinio senaties terminas (CK 6.667 straipsnis). Santykiams tarp generalinio rangovo ir subrangovo ši nuostata netaikoma. Generalinio rangovo pareikštas reikalavimas subrangovui dėl nuostolių atlyginimo yra ne reikalavimas dėl atliktų darbų trūkumų, o regresinis reikalavimas subrangovui dėl padarytos žalos atlyginimo, kuriam taikomas trejų metų ieškinio senaties terminas.

Pritartina kasacinio teismo nuomonei. Bendrosios rangos nuostatos, nustatančios senaties terminą tiems reikalavimams, kurie kyla dėl atliktų darbų trūkumų, įtvirtina sąlygą, kad tokiems reikalavimams taikomas vienerių metų senaties terminas. Kadangi šioje nuostatoje nėra nustatyta, kad toks reikalavimas taikomas tik rangos santykiams, dėl to laikytina, kad ši nuostata taikoma ir subrangos santykiuose. Tačiau ginčo atveju, teismui reikalavimas buvo pareikštas ne dėl darbų trūkumų, o dėl nuostolių atlyginimo. Taigi, reikalavimų dėl nuostolių atlyginimo senaties terminas yra treji metai. Iš to seka išvada, kad, jeigu generalinis rangovas pats savo lėšomis ar pasitelkęs kitą subrangovą, ištaisė trūkumus ir dėl to turėjo nuostolių, tai nuo to momento per tris metus gali kreiptis į teismą dėl regresinio reikalavimo subrangovui atlyginti nuostolius.

CK 6.650 straipsnio 1 dalis numato, kad rangovas turi teisę pasitelkti savo prievolėms įvykdyti kitus asmenis (subrangovus), jeigu įstatymas ar rangos sutartis nenumato, kad užduotį turi įvykdyti pats rangovas. Taigi, įstatymas įtvirtina pareigą rangovui pačiam atlikti darbus, sulygtus statybos rangos sutartimi. Tačiau, jeigu šalys sutartimi susitars (ar įstatymas nustatys), kad rangovas gali pasitelkti kitus asmenis, tai sudarys teisinį pagrindą darbus atlikti taip pat ir kitiems asmenims. Praktikoje pasitaiko, kad sutarties šalys ne visada „klauso“ sutarties arba neišsamiai išdėsto sutarties sąlygas, kas sukelia problemų

vykdant sutartį. Tai gali pasireikšti, pavyzdžiui, neaptariant sutartyje teisės pasitelkti subrangovus darbams vykdyti. Vienoje iš bylų, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas išsprendė ginčą, kilusį tarp užsakovo ir rangovo, kuris buvo pasamdęs subrangovus, tačiau, kai tokios galimybės sutartis nenumatė. Teismo nuomone, kadangi sutartyje nebuvo nuostatos, kad visus darbus turi atlikti rangovas, o taip pat ir draudimo pasitelkti kitus asmenis darbams atlikti, rangovas turėjo teisę pasitelkti subrangovą atskirų darbų vykdymui. Teismas taip pat nurodė, kad, nors ir nesant užsakovo sutikimui, kad rangovas samdytų subrangovą, tokia trišaliame santykiyje rangovas vistiek tampa generaliniu rangovu CK 6.650 straipsnio 1 dalies prasme. Taigi, reiškia, kad, nors ir nesukuriamas sutartinis teisinis santykis tarp užsakovo, rangovo ir subrangovo, samdant subrangovą, rangovo statusas bet kokių atveju pasikeičia į generalinio rangovo statusą.

Šią bylą nagrinėję pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, priėjo tos pačios išvados – aiškiai įvardinus sutartyje rangovo teises, vėliau nekiltų ginčų dėl naudojimosi tomis teisėmis. Tačiau, jeigu užsakovas ginčija rangovo galimybę pasitelkti subrangovus, kaip įvyko ir nagrinėjamoje byloje, tai visada turi būti analizuojamos ir faktinės aplinkybės užsakovo elgesio atžvilgiu. Jeigu ir nebuvo sutartyje konkrečiai aptarta rangovo galimybė pasitelkti subrangovus, tai tokia galimybė turi būti vertinama per užsakovo veiksmus: ar jis žinojo apie subrangovo pasitelkimą; ar prieštaravo tam; ar vykdė darbų priėmimą ir atsiskaitymus už darbą, bei kitas aplinkybes. Antai, nagrinėjamu atveju teismai atsižvelgė į tai, kad užsakovas priėmė subrangovo atliktus darbus be išlygų, nei rangovui, nei subrangovui pretenzijų nereiškė, neginčijo darbų atlikimo fakto ar atliktų darbų apimtį. Būtent nustačius tokias aplinkybes, teigtina, kad užsakovas neprieštaravo, kad rangovas darbams atlikti pasitelktų subrangovus⁴⁶

Nors statybos subrangos sutartiniams teisiniams santykiams taikomos tos pačios nuostatos kaip ir statybos rangos santykiams, tačiau dėl išplėstinio teisinio santykio atsiranda papildomų klausimų. Dėl to, kad statybos rangos sutartis turėtų aiškumą ir vienprasmiškumą, patartina tokias šalių teises, kaip, kad rangovo teisę pasitelkti trečiuosius asmenis, aiškiai įvardinti sutartyje arba nurodyti tokios teisės draudimą.

---

46 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Kondventa“ v. UAB korporacija „Stameda“, bylos Nr. 3K-3-517/2008 (kat. 52.3; 114.11)

7. STATYBOS EKSPERTIZĖS AKTO REIŠMĖ VERTINANT DARBŲ KOKYBĖ

Statybos ekspertas, kaip specialistas, atlieka statybos darbų defektų ekspertizę⁴⁷, dėl to laikoma, kad ekspertas savo pareigas atlieka profesionaliai, o ekspertizės akte nurodoma objektyvi tiesa. Teismai vertindami įrodymus, eksperto išvadą vertina visumoje su kitais įrodymais ir vadovaujasi Civilinio proceso kodekso 218 straipsniu, kuriame teigiama, kad eksperto išvada nėra privaloma. Taigi, susiformuoja problematika – ar tikrai eksperto, kaip profesionalo, žinios neturi turėti esminės reikšmės vertinant darbų kokybę? Tai bus analizuojama šioje dalyje.

Vienoje iš bylų buvo nagrinėjamas ginčas dėl darbų kokybės bei dėl kitų reikalavimų. Ginčo objektas – kelio dangos kokybė. Užsakovo prašymu buvo skirta statybos ekspertizė ginčo kelio kokybei bei trūkumams nustatyti. Statybos ekspertas nustatė, kad rangovo atlikti kelio dangos konstrukciniai elementai įrengti su nuokrypiais nuo projektinių storių ir, kad šie nuokrypiai yra esminiai ir nepašalinami. Taigi, ekspertizės akto pagrindu buvo pripažinta, kad ginčo kelio dangos kokybė neatitiko kokybinių reikalavimų, darbų trūkumai buvo esminiai ir nepašalinami.

Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai ekspertizės aktą vertino visumoje su kitais įrodymais, tačiau neatsižvelgė į jame išdėstytas išvadas ir sprendė, kad nepaisant to, kelio danga gali būti eksploatuojama. Būtent dėl šios priežasties (galimybės eksploatuoti) šalių sudaryta statybos rangos sutartis negali būti nutraukta, kadangi užsakovas gavo iš esmės tą, ko tikėjosi gauti iš sutarties, o, kad buvo kitų pagrindų sutarčiai nutraukti, nenustatė⁴⁸.

Kaip minėta, ekspertas yra savo darbo srities profesionalas, įgijęs tą patvirtinančią atestatą, atitinkantis jam keliamus tam tikrus reikalavimus, todėl vistiek, tai sudaro pagrindą kad jo išvados ekspertizės akte turėtų būti laikomos esminėmis. Kyla klausimas: kokios būtų pasekmės, jeigu eksploatuojant netinkamos kokybės objektą, įvyktų nelaimė? Vistik teismas neturi specialių žinių statybos ekspertizės srityje. Būtent dėl to yra pasitelkiami konkrečių sričių specialistai. Nagrinėjamame ginče ekspertas net pažymėjo, kad kelio dangos nuokrypiai yra esminiai ir nepašalinami. Tačiau, teismai neatsižvelgė ir į šią išvadą, nors turėjo atsižvelgti kaip į įstatyme nustatytą sąlygą dėl sutarties nutraukimo.

Dėl to, vertinant darbų kokybę, darbų trūkumų pobūdį, ekspertizės aktas turėtų būti

---

47 Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. liepos 28 d. įsakymas Nr. 236 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.06.01:1999 „Statinio projekto ir statinio ekspertizė“ patvirtinimo“. Valstybės Žinios, 1999, Nr. 67-2169;

48 Ibid., p. 30

vertinamas kaip esminis įrodymas ir teismas priimdamas sprendimą turėtų pirmiausia vadovautis būtent ekspertizės aktu.

Kitoje iš teisme nagrinėtų bylų, kurioje buvo nagrinėjamas ginčas dėl objekto avarinės būklės likvidavimo, konstruktyvinės dalies projektavimo bei kitų darbų kokybės bei nuostolių atlyginimo, rangovo iniciatyva buvo skirta statybos ekspertizė statybos darbų kokybei nustatyti. Šiuo atveju, ekspertizės akte buvo konstatuota, kad atlikti darbai atitinka sutartyje ir sąmatoje numatytus darbus. Pirmosios instancijos teismas nevertino ekspertizės akto, kadangi užsakovas apie atliekamą ekspertizę nepranešė rangovui. Apeliacinės instancijos teismas priėjo išvados, kad ekspertizės išvada nei patvirtina, nei paneigia atliktų darbų aktų duomenų pagrįstumo ir teisingumo. Kasacinės instancijos teismas dėl ekspertizės akto pasakė, kad konkretūs faktiniai duomenys, gauti ekspertinio tyrimo metu, gali būti įvertinti kritiškai, t.y. atmetami kaip įrodymai, jeigu yra duomenų dėl jų nepagrįstumo, nepatikimumo ar kitokio ydingumo. Teismas taip pat pažymėjo, kad pagrindas kritiškai vertinti eksperto išvadą ar jos dalį gali būti tai, kad ekspertizės akto turinys prieštaringas, kad išvados neišplaukia iš tyrimo eigos, kad išvada pateikta dėl to, dėl ko tyrimas nedarytas ar atliktas neišsamiai, ir kitais panašiais atvejais, kai kyla pagrįstų abejonių dėl ekspertinio tyrimo eigos ir rezultatų⁴⁹.

Taigi, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas iš esmės pažymėjo tai, kad eksperto išvada, vertinant darbų trūkumus yra labai svarbi ir į ją gali būti neatsižvelgta tik, jeigu ji bus iš esmės ydinga. Kadangi ekspertas turi kompetenciją atlikti statybos ekspertizę ir pateikti išvadas, ko teismas nėra kompetentingas padaryti, tai teismas turėtų atsižvelgti į išvadoje pateiktą informaciją. Minėta, apeliacinės instancijos teismas ekspertizės išvadą vertino kaip nei patvirtinančią, nei paneigiančią duomenų apie darbų trūkumus, tačiau tokios išvados gali būti prieita tik neišsamiai išnagrinėjus ekspertizės išvadoje pateiktą informaciją. Minėta, kad tam tikra išvadoje pateikta informacija gali būti atmesta tik tokiu atveju, kai ji yra prieštaringa, neišsami ar kita prasme ydinga. Todėl teiginys, kad ji nepatvirtina ir nepaneigia tam tikrų faktų, nėra pakankamas vertinimas sprendžiant dėl eksperto išvados. Turi būti, pirmiausia, nustatyti konkretūs faktai, kurie rodytų, kad išvadoje pateikti teiginiai prieštarauja vieni kitiems ir dėl to ji negali būti vertinama vienareikšmiškai; kad ekspertizės išvadoje pateikti duomenys iš esmės neaptaria ir neįvertina ginčo darbų trūkumų. Toks išsamus eksperto išvados tyrimas įrodo, kad ginče dėl darbų kokybės, statybos ekspertizės išvada turėtų turėti esminę reikšmę, nustatant

---

49 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Congrestum“ v. UAB „Sermeta“, bylos Nr. 3K-3-54/2009 (kat. 35.1; 52.3; 114.9.6.2)

darbų trūkumų faktą ir pobūdį bei kitus faktus.

Taigi, darytina išvada, kad eksperto išvada, vertinant statybos darbų trūkumų faktą bei pobūdį, turėtų teismui turėti esminę reikšmę vertinant tokią išvadą su kitais įrodymais. Eksperto, kaip savo darbo srities profesionalo, išvadoje pateikta informacija neturėtų konkuruoti su kitokiais duomenimis, nebent šie duomenys būtų pagrindas visiškai ar iš dalies paneigti eksperto išvadą.

IŠVADOS

1. Atliktų darbų perdavimo-priėmimo forma turėtų būti oficialiai nustatyta ir Vyriausybės patvirtinta. Iš atliktos darbų perdavimo-priėmimo akto reikšmės perduodant-priimant atliktus darbus, analizės, akivaizdu, kad statybos rangos šalys ne visada atliktų darbų priėmimą-perdavimą įformina aktu. Tokiais atvejais šalys darbų priėmimo ar perdavimo faktą įrodinėja kitais dokumentais, kas apsunkina tiek patį įrodinėjimą, tiek ir teismui įrodymų vertinimą. Jeigu būtų konkreti atliktų darbų perdavimo-priėmimo akto forma, neliktų bereikalingo tokio akto interpretavimo ir įrodinėjimo atveju, būtų vienareikšmiškas įrodymas – ar šalys pateikė teismui nustatytos formos atliktų darbų perdavimo – priėmimo aktą ar ne. Taip pat neliktų vietos darbų perdavimo – priėmimo momento interpretavimui, kada šiuo metu vieni teismai atliktų darbų priėmimo-perdavimo faktą nustato tik pagal atliktų darbų perdavimo-priėmimo akto duomenis, o kiti – pagal faktines aplinkybes.

2. Statybos eksperto išvada statybos rangoje turėtų būti teismui privaloma, jeigu nenustatoma, kad ji prieštaringa, neišsami ar kita prasme ydinga. Pagrindinė problema dėl statybos eksperto išvados vertinimo yra atsakomybė už vertinimo pasekmes. Ekspertui pateikus vienareikšmiškai neigiamą išvadą dėl darbų kokybės ir teismui į ją neatsižvelgus, kaip į prioritetinį įrodymą, atveriamas kelias kilti neigiamoms pasekmėms, susijusioms su bloga darbų kokybe.

3. Privalomas civilinis draudimas turėtų apimti ne tik rangovo padarytos žalos užsakovui bei tretiesiems asmenims atlyginimą, bet ir rangovo užsakovui padarytų nuostolių dėl netinkamos darbų kokybės atlyginimą. Arba turėtų būti įstatymu įtvirtintas privalomas sutartinis rangovo atsakomybės draudimas. Tokiu būdu būtų apsaugoti užsakovo interesai nuo tyčinės ar netyčinės rangovo finansinės būklės pablogėjimo.

4. Kadangi tarp Civilinio kodekso nuostatų ir Statybos įstatymo nuostatų yra neatitikimų rangovo atsakomybės už statinio sugriuvimą reglamentavime, būtų tikslinga suvienodinti šias nuostatas ir abiejuose įstatymuose įtvirtinti Civiliniame kodekse esančią formuluotę. Šiuo metu Civilinio kodekso 6.698 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad statinio projektuotojas, rangovas ir statinio techninis prižiūrėtojas atsako už objekto sugriuvimą ar defektus, jeigu objektas sugriuvo ar defektai buvo nustatyti per garantinius terminus. Tuo

tarpu Statybos įstatymo 36 straipsnio 2 dalis įtvirtina nuostatą, kad minėti subjektai atsako už objekto sugriuvimą **ar** per garantinį terminą nustatytus defektus.

5. Būtų tikslinga pasekti Italijos teisės pavyzdžiu ir Civiliniame kodekse nustatyti konkretų terminą per kurį užsakovas, nustatęs defektus, apie juos turėtų pranešti rangovui. Šiuo metu CK 6.697 straipsnio 5 dalis numato, kad tą užsakovas turi padaryti per protingą terminą nuo defektų nustatymo. Italijos teisėje toks terminas yra šešiasdešimt dienų. Taigi, tokį patį terminą perkėlus į Civilinį kodeksą, ginčiuose būtų išvengta „protingo“ termino interpretavimo.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 74-2262;
2. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2002, Nr. 36-1340;
3. Lietuvos Respublikos statybos įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės Žinios, 1996, Nr. 32-788;
4. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (su pakeitimais ir papildymais). Valstybės žinios, 2000, Nr. 64-1419;
5. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2004 m. gruodžio 30 d. įsakymas Nr. D1-708 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.05.06:2005 „Statinio projektavimas“ patvirtinimo“. Valstybės Žinios 2004, Nr. 4-80;
6. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2002 m. gegužės 14 d. įsakymas Nr. 242 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.11.01:2002 „Statinių pripažinimo tinkamai naudoti tvarka“ patvirtinimo. Valstybės Žinios, 2003, Nr. 122-5551;
7. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 1999 m. liepos 28 d. įsakymas Nr. 236 „Dėl statybos techninio reglamento STR 1.06.01:1999 „Statinio projekto ir statinio ekspertizė“ patvirtinimo“. Valstybės Žinios, 1999, Nr. 67-2169;
8. Civil code of Russia. <http://www.russian-civil-code.com/PartII/SectionIV/Subsection1/Chapter37.html> [žiūrėta 2010 01 15]

Specialioji literatūra:

9. VAINORIS, Julius. Statybos darbų kokybės garantija, pretenzijų dėl kokybės pareiškimas. *Statybų žinios*, 2009, nr. 18(27), p. 28-29;
10. VAINORIS, Julius. Užsakovo ir rangovo bendradarbiavimas įgyvendinant statybos projektus. *Statybų žinios* nr. 2(31), p. 18 ;
11. OVERTONE, Currie. *A construction subcontracting: a legal guide for industry professionals*. New York, 1991, p. 45;
12. FIDIC Conditions of contract for construction for building and engineering works designed by the employer. Geneva, 1999, p. 81;

Teismų sprendimai:

13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų teisėjų kolegijos 2007 m. vasario 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Damava“ v. R.E.C. bylos Nr. 3K-3-66/2007 (kat. 52.2; 52.3);
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. sausio 17 d. nutartis A.Š. TŪB v. UAB „Molesta“ bylos Nr. 3K-3-17/2007 (kat. 5.23);
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. gruodžio 4 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Polikopija“ v. UAB „Era“, bylos Nr. 3K-3-530/2007 (kat. 52.3; 114.11);
16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2002 m. gegužės 8 d. nutartis civilinėje byloje N.N. įmonė „Termoprojektas“ v. 38 – oji Gyvenamųjų namų savininkų bendrija, bylos Nr. 3K-3-684/2002 (kat. 31.4; 3.15);
17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. rugsėjo 21 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Angel Stone“ v. UAB „Ulgis“, bylos Nr. 3K-3-343/2009 (kat. 52.3);
18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. gruodžio 1 d. nutartis civilinėje byloje AB If P&C Insurance v. UAB „Įrengimas“ bylos Nr. 3K-3-516/2009 (kat. 52.2; 52.3);
19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Pineka“ v. UAB „Liuks“ bylos Nr. 3K-3-349/2008 (kat. 52.2);
20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2005 m. lapkričio 2 d. nutartis civilinėje byloje A. Stankovskienės IĮ v. UAB „Abuva“ bylos Nr. 3K - 3- 538/2005 (kat. 24.2; 52.3);
21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2007 m. spalio 5 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Parama“ v. UAB „Klaipėdos keliai“, bylos Nr. 3K-3-370/2007 (kat. 52.3; 24.1; 44.5.1);
22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. birželio 21 d. nutartis civilinėje byloje AB „Lithun“ v. UAB „JGK“ bylos Nr. 3K-3-375/2004 (kat. 47.3);
23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų plenarinės sesijos 2004 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje J.Z. v. UAB „Baldras“, bylos Nr. 3K-P-346/2004 (kat. 37.8; 45.7);

24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Autokausta“ v. A.V. Nr. 3K-3-535/2009 (kat. 52.2; 52.3);
25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2004 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje AB „Lietuvos draudimas“ v. UADB „Seesam Lietuva“, bylos Nr. 3K-7-466/2004 (kat. 67; 39.2.4; 39.4; 39.6.2.11);
26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje BUAB „Kondventa“ v. UAB korporacija „Stameda“, bylos Nr. 3K-3-517/2008 (kat. 52.3; 114.11);
27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. sausio 27 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Congrestum“ v. UAB „Sermeta“, bylos Nr. 3K-3-54/2009 (kat. 35.1; 52.3; 114.9.6.2).

Elektroniniai duomenys:

28. http://www.lifeinitaly.com/search_results?cx=partner-pub-4491455913533634%3A3qsdfbqk3eu&cof=FORID%3A10&ie=ISO-8859-1&as_q=contractors#477 [žiūrėta 2010 01 15]

SANTRAUKA

Kad rangovas atsakytų už atliktų darbų kokybę pagal statybos rangos sutartį, būtina, kad tarp šalių būtų statybos rangos sutartiniai teisiniai santykiai ir, kad subjektas, atliekantis statybos rangos darbus, būtų pripažįstamas rangovu Statybos įstatymo 15 straipsnio prasme. Kai yra priimami atlikti darbai su trūkumais, svarbu, kad užsakovas juos užfiksuočiau atliktų darbų perdavimo-priėmimo akte. Tai sudarys pagrindą vėliau pareikšti pretenziją dėl trūkumų. Svarbu pažymėti, kad didelę reikšmę statybos rangoje turi šalių bendradarbiavimas. Nuo tinkamo šalių bendradarbiavimo priklauso ir atsakomybės tarp užsakovo ir rangovo pasiskirstymas.

Analizuojant FIDIC sutarčių sąlygas, pastebėtina, kad iš esmės nuostatos, susijusios su rangovo atsakomybe už darbų trūkumus, ir pagal individualias ir pagal standartines sutarties sąlygas yra reglamentuota vienodai. Bet, kadangi šiek tiek nesutapimų yra, FIDIC sutartys turi būti derinamos su nacionalinės teisės aktais.

Kilus ginčui dėl darbų kokybės, objektyviai tiesai nustatyti dažniausiai yra pasitelkiami statybos ekspertai. Tačiau, nors ekspertas, kaip profesionalas, savo išvados pagrindu įtvirtina tam tikrą įrodymą dėl darbų kokybės, teismui tai nėra aukštesnės reikšmės įrodymas už kitus ir eksperto išvada yra vertinama visumoje su kitais įrodymais.

SUMMARY
CONTRACTOR`S LIABILITY FOR WORKS DEFECT UNDER THE
CONSTRUCTION CONTRACT

In case liability should arise to the contractor for the quality of performed works under the construction contract, it is necessary that there were legal construction relations between the parties and that the subject, performing construction works, was acknowledged as constructor under 15 par. of Construction law. It is necessary that the owner accepting works with defects, fixed them in taking over certificate. It would make a base to make a claim later. It is important to say that there is a big meaning of parties cooperation in construction relations. Liability between the owner and the constructor depends on a relevant cooperation.

While analysing the provisions of FIDIC contract it is remarkable that in whole the provisions, concerning the constructor`s liability for work defects, are stated the same both under individual and standard contract conditions. But, despite that, there are some non conformities. That`s why conditions of FIDIC contract must be conformed with national laws.

In case a dispute about work quality arises, usually they hire construction experts. But even though an expert, as a professional, states a certain evidence based on his conclusion, it is not an evidence of a higher meaning for court and the conclusion of construction expert is estimated together with other evidences.

